

Η Αδελφότητα και η Συντακτική Ομάδα
του περιοδικού **“τα Καντσιώτικα”** εύχεται σε όλους
τους αναγνώστες συγχωριανούς και φίλους
Καλή και Δημιουργική Χρονιά,
κάθε Προσωπική και Οικογενειακή Ευτυχία,
και πάνω απ’ όλα Υγεία, Χαρά, Προκοπή...

Καλή Χρονιά

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Για άλλη μια χρονιά, οι Δροσοπηγιώτες και οι φίλοι του χωριού που ζουν στην Αττική, θα έχουν την ευκαιρία να ανταμώσουν στον **ετήσιο χορό της Αδελφότητας** στην Αθήνα, ο οποίος θα πραγματοποιηθεί την Παρασκευή 22-02-2008 το βράδυ, σε αίθουσα του Ξενοδοχείου STANLEY (Οδυσσέως 1, Πλατεία Καραϊσκάκη, Αθήνα). Όπως πάντα, στο καθιερωμένο γλέντι της βραδιάς τον πρώτο λόγο θα έχουν τα αυθεντικά καντσιώτικα τραγούδια από την ορχήστρα του Νίκου & Κώστα Φιλιππίδη.

Επιτροπή Αθήνας

Εικόνα εξωφύλλου: Άποψη του χωριού μας μπαίνοντας από τον παλιό δρόμο. Φωτογραφία του Δ. Χαρισιάδη το φθινόπωρο του 1948, την εποχή του εμφυλίου. Στο κέντρο διακρίνεται γκρεμισμένο το σπίτι του Γιάννη Κουτρομπίνα (Λαντζιάρη), που βομβαρδίστηκε από αεροπλάνα του Τακτικού Στρατού (“Εθνικού”), στις 7 του Φλεβάρη της ίδιας χρονιάς.

(Σ.Σ. ευχαριστούμε τον συμπατριώτη μας Δημήτριο Φασούλη του Θωμά από την Λυκόρραχη, που μας την παραχώρησε ευγενικά).

Εκδοτικά

Φίλε Αναγνώστη!

Πρέπει να ξέρεις ότι το όμορφο τεύχος του περιοδικού «Καντσιώτικα» που κρατάς στα χέρια σου, για να γίνει όπως το βλέπεις, απαιτεί πολλή φροντίδα, κόπο και χρόνο. Η Συντακτική Ομάδα (Σ.Ο.) τα διαθέτει όλα αυτά αφειδώς και αδιαμαρτύρητα, γιατί θεωρεί την έκδοση του περιοδικού ύψιστο πολιτιστικό αγαθό για το μικρό χωριό μας, μέσα από το οποίο θα γνωρίσουμε τα παλιά, θα προβάλλουμε τα τωρινά και θα οραματιστούμε για το μέλλον του. Προαπαιτούμενο για τα παραπάνω είναι η ύπαρξη ύλης και κειμένων προς δημοσίευση. Και τέτοια ύλη δεν μας έστειλαν άλλοι χωριανοί, εκτός από τους τακτικούς, πλέον, γραφείς του περιοδικού. Η Σ.Ο. εκφράζει τη δυσφορία της γι' αυτό το γεγονός. Και όχι άδικα, γιατί ξέρει ότι πολλοί, και μάλιστα μερικοί εξ αυτών εγγράμματοι, κατέχουν αξιόλογο υλικό και γνωρίζουν πράγματα και θάματα για το χωριό μας. Έκκληση προς αυτούς, και προς όσους μπορούν και ξέρουν, κάνουμε και πάλι να πάρουν το κοντύλι και να γράψουν ό,τι γνωρίζουν. Είναι άδικο να τα σκεπάσει, λόγω απραξίας ή αδιαφορίας, η αμνημοσύνη του χρόνου. Χάνεται έτσι η τοπική παράδοση και η μικροϊστορία του χωριού μας. Και κανείς δεν το θέλει αυτό. Γι' αυτό η Σ.Ο., ελπίζοντας περισσότερο στον πατριωτισμό και το φιλότιμό σας, περιμένει τη συνεργασία σας. Μέχρι, όμως, να ανταποκριθείτε θα πρέπει να ανεχθείτε την γκρίνια της και τις προτροπές της.

Για να καλύψουμε αυτό το έλλειμμα ύλης, αλλά και για άλλους λόγους, στο παρόν τεύχος δημιουργήσαμε ειδικό κεφάλαιο, επιγραφόμενο «Ιστορικά γεγονότα», που αναφέρεται σε ιστορικά συμβάντα που έλαβαν χώρα στο Κάντσικο και στην γύρω περιοχή. Σ' αυτό καταχωρούνται διάφορα γεγονότα από δημοσιεύσεις και μαρτυρίες. Στην εισαγωγή αυτού του κεφαλαίου η Σ.Ο. αιτιολογεί τη θέση της γι' αυτές τις δημοσιεύσεις, περιμένοντας, βέβαια, και τις δικές σας σχετικές και τεκμηριωμένες μαρτυρίες.

Η Συντακτική Ομάδα

Δραστηριότητες της Αδελφότητάς μας

Μονοήμερη εκδρομή για τους μόνιμους κατοίκους του χωριού μας.

Με την συμμετοχή 50 συγχωριανών μας, πραγματοποιήθηκε στις 30 Ιουλίου 2007, με πρωτοβουλία της Αδελφότητας, μονοήμερη εκδρομή στην Σαμαρίνα. Το κόστος της μετακίνησης (πούλμαν) ανέλαβε η Αδελφότητα. Την ευθύνη οργάνωσης της εκδρομής από το χωριό και την ευθύνη της συνοδείας των εκδρομέων, είχε ο αντιπρόσωπος της Αδελφότητας στο χωριό κ. Λέκκας Μιχάλης.

Αιμοδοσία στη Δροσοπηγή

Την Κυριακή 12 Αυγούστου 2007, κινητή μονάδα από το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων, όπου η Αδελφότητα διατηρεί μία από τις δύο τράπεζες αίματος που έχει δημιουργήσει από το 2003, ήρθε στο χωριό μας και πραγματοποίησε, για 5η συνεχή χρονιά, την καθιερωμένη πλέον ετήσια εθελοντική αιμοληψία, στην αίθουσα του κοινοτικού καταστήματος.

Η προσέλευση ήταν μικρότερη από την προηγούμενη χρονιά. 21 συγχωριανές/οί μας και φίλοι έδωσαν αίμα και την υπόσχεση για μεγαλύτερη συμμετοχή του χρόνου. Αυτή η εκδήλωση αλληλεγγύης και ανθρωπιάς δεν είναι χρήσιμη μόνο στους συνανθρώπους μας, αλλά και στους ίδιους τους συγχωριανούς μας. Μέχρι σήμερα, όλα αυτά τα χρόνια, εξυπηρετήθηκαν όλοι οι συγχωριανοί μας που είχαν ανάγκη αίματος, χωρίς απολύτως καμία εξαίρεση.

Οι αιμοδότες μας: Ζιώγα Αγνή, Δημητρούλης Γεώργιος, Σπέλλας Γεώργιος του Κων/νου, Κοτσίνας Παύλος, Μακρής Κων/νος του Νικολάου, Ντακουβάνου Χριστίνα, Κοτσίνα Ευαγγελία συζ. Ιωάννου Κοτσίνα, Καπλάνη Σεβαστή, Ζιώγας Παύλος, Σπέλλας Σταύρος του Θωμά, Μουκούλης Αθανάσιος, Μακρής Βασίλειος του Γεωργίου, Κουτουλούλης Αντώνιος, Σιούτης Ευάγγελος, Ζιώγα Αγγελική, Μουκούλης Κύρηκος, Αδαμάκη Κική συζ. Ευθυμίου Λέκκα, Ζώτος Μιχάλης του Σωκράτη, Σίμος Αργύριος, Σπέλλας Κων/νος του Γεωργίου και Κοτολούλης Γεώργιος. Υπήρξαν όμως και 2 συγχωριανές/οί μας που, ενώ προσήλθαν στην αιμοδοσία, κρί-

θηκε ότι δεν πρέπει να δώσουν αίμα για κάποιους λόγους. Αυτοί είναι η Κουτρομπίνα Ρενάτε και ο Τσιλογιάννης Ιωάννης του Παύλου.

Συγχαίρουμε και ευχαριστούμε θερμά τους αιμοδότες, γι' αυτήν την υψηλής ευαισθησίας και ανθρωπιάς προσφορά τους, και ευχόμαστε αυτή η πράξη τους να γίνει παράδειγμα αλληλεγγύης σε όλους τους χωριανούς.

Η Γενική Συνέλευση της Αδελφότητας...

Στις 14 Αυγούστου 2007, ημέρα Τρίτη και ώρα 10:30, μετά από έγγραφη πρόσκληση του Δ.Σ, πραγματοποιήθηκε Γενική Συνέλευση της Αδελφότητας στο κτίριο του πρώην Δημοτικού Σχολείου του χωριού μας.

Η Γενική Συνέλευση, μετά τις παραιτήσεις 4 μελών (από τα 7 μέλη) του Δ.Σ και την έλλειψη αναπληρωματικών για την κάλυψη των κενών θέσεων, βάσει του καταστατικού, πέραν των άλλων θεμάτων, είχε και την ευθύνη της εκλογής νέου Δ.Σ.

Διά βοής εκλέχθηκε 3μελές Προεδρείο διεξαγωγής της συζήτησης και της ψηφοφορίας, αποτελούμενη από τον Σίμο Νίκο (Πρόεδρο), Καπλάνη Σεβαστή (Γραμματέα) και Κοτσίνα Γιάννη (Μέλος).

Τον λόγο έλαβε ο Πρόεδρος του απερχόμενου Δ.Σ κ. Κοτολούλης Γιώργος ο οποίος έκανε τον διοικητικό και οικονομικό απολογισμό του Δ.Σ, που ήδη είχε μοιρασθεί και γραπτώς σ' όλους τους παρευρισκόμενους.

Αναφέρθηκε λεπτομερώς στην εν γένει δραστηριότητα του Δ.Σ για το χρόνο που πέρασε αλλά και συνοπτικά στην 5ετή συνεχή θητεία του απερχόμενου Δ.Σ.

Περιοδικό «Καντσιώτικα», Ημερολόγιο, Αιμοδοσία, Εκδηλώσεις Χειμώνα (χοροί), Ιστοσελίδα Ιντερνετ, Αρχείο φωτογραφιών και εγγράφων, επικοινωνία με τους ανά τον κόσμο απόδημους «Καντσιώτες», Δημοσιεύσεις και καταχωρήσεις στον τύπο, πορεία υλοποίησης του έργου του ξενώνα, ενημέρωση για το κατάστημα «Αμπηλιακό» (διανεμήθηκε και γραπτό ενημερωτικό κείμενο χωριστά για το όλο θέμα), καλοκαιρινές εκδηλώσεις, τηλεοπτικό γύρισμα (ντοκιμαντέρ) για το χωριό μας και κυκλοφορία του αντίστοιχου DVD, οικονομικός απολογισμός της Κτηματικής επιτροπής (διανεμήθηκε και γραπτά), κ.λ.π.

Αναφέρθηκε επίσης στην μη υλοποίηση των δεσμεύσεων του Δήμου προς την Αδελφότητα για την διαμόρφωση του πάρκινγκ, σε οικοπέδο που παραχωρήθηκε -για χρήση- στην Αδελφότητα από την οικογένεια Δημόκα, καθώς και στην μη παραχώρηση χώρου από το επάνω μέρος του Κοινοτικού καταστήματος που ζητήθηκε για γραφεία της Αδελφότητας. Αν αυτό παραχωρήθηκε χώρος στο πρώην Νηπιαγωγείο τον οποίο το Δ.Σ αξιολόγησε ότι εξυπηρετεί μόνο αποθηκευτικές ανάγκες και όχι χώρο γραφείων. Επίσης στην μη ανταπόκριση του Δήμου σε αίτημα του Δ.Σ για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού μας.

Ευχαρίστησε προσωπικά όσους βοήθησαν στην έκδοση του περιοδικού μέχρι σήμερα τους συγχωριανούς για την συμπαράστασή τους, τις επιτροπές πόλεων καθώς και τα μέλη του Δ.Σ για την άψογη συνεργασία τους.

Στη συνέχεια, εκ μέρους της εξελεγκτικής επιτροπής, τον λόγο έλαβε ο Ζιώγας Βασίλης, ο οποίος αφού έκανε τον απολογισμό, ζήτησε την απαλλαγή του Δ.Σ από κάθε ευθύνη, την οποία έδωσε ομόφωνα και το σώμα της Γενικής Συνέλευσης.

Στη συνέχεια τέθηκε από τον κ. Παπαδημητρίου Κώστα (Πρόεδρο της Εκκλησιαστικής Επιτροπής) το θέμα της φύλαξης ενός Ευαγγελίου της Εκκλησίας μας, από δέρμα, κειμήλιο που χρονολογείται γύρω στο 1380- 1400 μ.Χ.

Στο θέμα υπήρξαν δύο απόψεις: Η μία που υπεστήριξε ότι πρέπει να το φυλάξουμε οι ίδιοι στο χωριό και η δεύτερη άποψη να δοθεί για φύλαξη και μελέτη σε Μουσείο, χωρίς να χάσουμε το δικαίωμα της κυριότητας. Τελικά επικράτησε πλειοψηφικά η άποψη να φυλαχθεί στο χωριό με ευθύνη της επιτροπής, αλλά ο Ζιώγας Θωμάς να συντάξει μία μελέτη για συγκεκριμένο χώρο φύλαξης μέσα στην Εκκλησία, με τα αναγκαία συστήματα φύλαξης.

Το θέμα κατάστημα «Αμπηλιακό» απασχόλησε στη συνέχεια την Συνέλευση. Όσον αφορά το ενοίκιο αποφασίσθηκε να συνεχισθεί η νομική διαδικασία προσδιορισμού του ενοικίου του καταστήματος, αφού δεν υπήρξε διάθεση προσέγγισης από τον Κ. Καρανικούλη Κώστα. Για το θέμα εξαγοράς του εξοπλισμού από τον κ. Καρανικούλη, ο οποίος ανήκει στην Αδελφότητα, έγινε αποδεκτή η πρόταση του Δ.Σ, δηλαδή, ποσό εξαγοράς 3000€, μείον οφειλή (κατά προσέγγιση) 600€ της Αδελφότητας προς το κατάστημα, το υπόλοιπο των 2400€ σε 2-3 εξα-

μηνιαίες δόσεις. Ζητήθηκε η οριστική απάντηση από τον κ. Καρανικούλη το αργότερο μέσα σε 7 ημέρες αν δηλαδή αποδέχεται την πρόταση αυτή ή όχι, αλλιώς να αφαιρεθεί ο εξοπλισμός από το κατάστημα άμεσα.

Στη συνέχεια έγιναν τοποθετήσεις και παρεμβάσεις μελών για την συγκρότηση ψηφοδελτίου, αφού τα μέλη του προηγούμενου Δ.Σ δήλωσαν, για διάφορους λόγους ο καθένας, ότι δεν θέτουν νέα υποψηφιότητα.

Μετά από αρκετή ώρα, έντονο προβληματισμό, παρεμβάσεις με ένταση, περισσότερο λόγω της αγωνίας όλων για το μέλλον της Αδελφότητας, υπήρξε αδιέξοδος και απροθυμία για υποβολή υποψηφιοτήτων.

Έτσι τελικά με δήλωση του Γιάννη Ζιώγα, μέλος της Επιτροπής Αθήνας, η 3μελής Επιτροπή Αθήνας (Ζιώγας Γιάννης, Τζιμούλης Κώστας, και Ζιώγας Βασίλης) αναλαμβάνουν προσωρινά την διαχείριση της Αδελφότητας, με κύριο μέλημα την δημιουργία των προϋποθέσεων για εκλογή νέου Δ.Σ στην επόμενη Γενική Συνέλευση τον Αύγουστο 2008 στο χωριό.

Εκδηλώσεις «Καλοκαίρι 2007 στη Δροσοπηγή»

Συνεχίστηκαν και φέτος οι πολιτιστικές και άλλες εκδηλώσεις στο χωριό που πραγματοποιήθηκαν από 12 έως και 16 Αυγούστου 2007.

Αγώνες ανωμάλου δρόμου παιδιών Δημοτικού και Γυμνασίου

Με απόλυτη επιτυχία πραγματοποιήθηκαν στις 13 Αυγούστου, για 5η συνεχή χρονιά, οι αγώνες ανωμάλου δρόμου, που είχαν εκκίνηση και τερματισμό την κεντρική πλατεία του χωριού. Συνολικά 39 αγόρια και κορίτσια του Δημοτικού, έτρεξαν στα στενά δρομάκια του χωριού.

Δόθηκαν κύπελλα και μετάλλια στους τρεις πρώτους νικητές και νικήτριες, ανά κατηγορία, και διπλώματα συμμετοχής σε όλους τους συμμετέχοντες, καθώς και από μία αναμνηστική μπλούζα με το σήμα της Αδελφότητας. Για να είναι οι αγώνες πιο αντιπροσωπευτικοί τα παιδιά είχαν χωρισθεί σε 4 κατηγορίες.

Το ραντεβού ανανεώθηκε για του χρόνου, για τον Αύγουστο του 2008.

Αγώνας Μπάσκετ

Φιλικός αγώνας μπάσκετ διεξήχθη το απόγευμα στις 13 Αυγούστου 2007, μεταξύ της ομάδας του χωριού μας και της ομάδας Κερασόβου, στο χωριό Αγία Παρασκευή (Κεράσοβο).

Σκοπός της αθλητικής αυτής συνάντησης, η ευγενής άμιλλα και η αλληλογνωριμία των παιδιών.

Τον αγώνα παρακολούθησαν πολύς κόσμος – νέοι και ηλικιωμένοι- και από τα 2 χωριά. Το σκόρ με διαφορά υπέρ των Κερασοβιτών.

Τριήμερο παραδοσιακό πανηγύρι

Επί χρόνια τώρα, κύριο μέλημά μας είναι να κρατήσουμε, με κάθε τρόπο, τον παραδοσιακό χαρακτήρα του 3ήμερου πανηγυριού μας. Το πανηγύρι γίνεται ομαδικά στην κεντρική πλατεία, κάτω από τον πλάτανο των 120 χρόνων.

Σε χωριστές σειρές, στο εσωτερικό μέρος του χορού οι άνδρες και στο εξωτερικό μέρος οι γυναίκες, με την συνοδεία της παραδοσιακής ορχήστρας του Κ. Χαλκιά, οι Καντσιώτισσες και οι Καντσιώτες χόρεψαν και σιγοτραγούδησαν τα τραγούδια της αγάπης και της ξενιτιάς. Τραγούδια με τα οποία μεγαλώσαμε όλοι. Το κέφι μεγάλο, τα συναισθήματα ανάμικτα.

14 Αυγούστου:

Το πανηγύρι ξεκίνησε με το χορευτικό των μικρών παιδιών. Με την καθοδήγηση της Άρτεμις Ζιώγα, το παιδικό χορευτικό συγκρότημα δίνει το γιορταστικό χρώμα της ημέρας, ζωντανεύει τα έθιμα και την παράδοση, κάνει τους παππούδες και τους γονείς να δακρύνουν. Τα μικρά παιδιά χορεύουν με κέφι. Το νοιώθουν, ζουν το γεγονός και δίνουν ελπιδοφόρο μήνυμα για την διάσωση της παράδοσής μας.

15 Αυγούστου:

Γιορτάζει το εξωκλήσι της Παναγίας. Κόσμος πολύς, μέσα και έξω από την εκκλησία, παρακολουθεί με ευλάβεια την Θεία Λειτουργία. Κάθε χρόνο και μεγαλύτερη προσέλευση πιστών.

Το βράδι η γιορτή συνεχίζεται. Το χορευτικό των εφήβων παίρνει τη σειρά. Και μετά, όπως χρόνια τώρα συνηθίζεται, από σεβασμό και τιμή για τους μόχθους και την προσφορά τους

στον τόπο, έρχεται η σειρά των «μεγαλύτερων» για χορό. Ακολουθούν, βέβαια, και οι πιο νεώτεροι. Είναι το πιο σημαντικό γεγονός, είναι η εικόνα που δεν αποτυπώνεται με λέξεις.

Κόσμος πολύς, καθιστοί, όρθιοι. Κανσιώτες, συνδημότες, αλλά και από πιο μακρινά μέρη. Το πανηγύρι μας είναι πλέον ξακουστό, ευρύτερα. Πόσα, αλήθεια, τέτοια παραδοσιακά πανηγύρια απόμειναν;

Η ανατολή του ήλιου «επέβαλε» και την παύση των μουσικών οργάνων, για να ξαποστάσουν, έρχεται και η 3η μέρα του πανηγυριού.

16 Αυγούστου:

Τελευταία μέρα του πανηγυριού. Το πανηγύρι ξεκινά με την παρουσία της χορωδίας του χωριού μας. Ακούμε με τον μοναδικό παραδοσιακό τρόπο τραγούδια της ξενιτιάς, του γάμου και της αγάπης. Συνεχίζουν με χορό και έρχονται να ενωθούν μαζί τους άνδρες, γυναίκες, νέες και νέοι. Τραγούδια τοπικά, ο χορός «στρωτός», ο ρυθμός ενιαίος σε απόλυτο συγχρονισμό και με συνέπεια-παραδοσιακή.

Η λήξη και αυτής της χορευτικής βραδιάς φθάνει ίσα με την ανατολή του ήλιου, δίνοντας υπόσχεση ότι και του χρόνου, στο επόμενο αντάμωμα, στο επόμενο πανηγύρι, με το ίδιο κέφι, θα είναι και πάλι όλοι παρόντες.

Ευχαριστίες

Το Δ.Σ. και η συντακτική ομάδα ευχαριστεί θερμά τους:

- Τον συγχωριανό μας Νίκο Δημητρούλη, από τον Καναδά, για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού μας, με το ποσό των 150 \$ Καναδά.
- Τον συγχωριανό μας Θωμά Μουκούλη παιδαγωγό, για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού μας με το ποσό των 150€ στη μνήμη του γαμπρού του Γεωργίου Ν. Μακρή.

Εκδρομή στο «Κασκούρι»

του Νίκου Γ. Δημητρούλη

Ελάχιστη είναι η χαρά που παίρνει κανείς από κάτι το αναμενόμενο εν συγκρίσει με τη μεγάλη ευχαρίστηση που λαβαίνει από κάτι το απροσδόκητο.

Απρόσμενη, λοιπόν, ήταν και η νύξη φίλων αργά το βράδι για μια βόλτα στην περιλάλητη βρύση «Κασκούρι» και πριν ακόμη να συνειδητοποιήσω καλά την πρόταση πάρθηκε με τη κουβέντα η απόφαση στο άψε-σβήσε.

Πράγματι, από βραδύς ο καθένας «τροβάδιασε» τα απαραίτητα πρόχειρα φαγώσιμα καλάν πρωί με το πρώτο λάλημα του κόκορα βρεθήκαμε κατά τις 7 στο «Κουρί», κοντά στην δεξαμενή, που είχε οριστικοποιηθεί ως τόπος συναντήσεως.

Οι πρώτοι που φθάσανε εκεί έδωσαν το σύνθημα της παρουσίας των με φωναχτά χουγιάσματα και τσοπαναραίικα σφυρίγματα.

Το όλο τσούρμο ξεκίνησε «σιαπάν'». Πέρασε το «Σταυρό» και συνέχισε τον οριζόντιο δρόμο που οδηγεί, με ελαφρές ανωφέρειες, προς τη βρύση «Γκολομπίνα». Καθώς ανηφορίζαμε μέσα στη βαθειά «χαραή», το οξυγόνο έδινε κουράγιο στα πόδια και στην αναπνοή μας.

Η πρωινή ησυχία και η άνετη πρόσβαση ερέθισαν την όρεξη των γυναικών και κοριτσιών για σιγανοτραγούδημα, που όλο και γινόταν πιο έντονο, με αποσπάσματα από πανελλήνια και ντόπια τραγούδια.

Περάσαμε την ξακουστή «Γκολομπίνα» και συνεχίσαμε την πορεία μας περνώντας ανοιχτά από το «Κρυοπήγαδο». Ήταν ένα πεντακάθαρο πρωινό και μια μέρα απαλλαγμένη από τα δικτατορικά καιρικά καπρίτσια, το δε ελαφρό φύσημα του αγέρα απέτρεπε την άνοδο του υδραργύρου.

Έπειτα από λίγο, καθώς κοιτάζαμε «σιαπέρα» τα βουνά, ο ήλιος φώτισε τις κορφές και άλλαξε την εικόνα που παρουσίαζαν τα γύρω δασωμένα και αποφαλακρωμένα γήινα εξογκώματα. Περιπατώντας κανείς στις δασώδεις αυτές περιοχές απολαμβάνει τις μελωδίες και τις παραφωνίες του αγέρα, που στο πέρασμά του δημιουργεί πανδαιμόνιο ανάμεσα στο βελονωτό φύλλωμα των πεύκων. Εδώ θα δανειστώ τον τρίγραμμα στίχο: «Αγαπημένε μου τότε / όταν σε βλέπω χαίρομαι / κι' όταν σε χάνω λιώνω».

Το τοπίο έξοχο και εντυπωσιακό. Υψηλόκορμα έλατα και γέρικα πεύκα στόλιζαν τις απόμερες πτυχές του δάσους, ντυμένο στη βαθυπράσινη καλοκαιρινή του φορεσιά. Παρατηρεί κανείς ότι, απ' όλα τα χρώματα της ίριδος, το πράσινο αφθονεί διάσπαρτο στη δασωμένη περιοχή. Οι κρυσταλλένιες βρύσες με τα γάργαρα νερά συνυπάρχουν μέσα στην οργιώδη βλάστηση, που γοητεύει και τον πιο απαιτητικό φυσιολάτρη.

Κατά το βάδισμα επικράτησαν στιγμές ανεπίγνωστων διαλογισμών που δύσκολα εκφράζονται με λέξεις. Στην περιήγηση αυτή στις ανεμοδαρμένες ράχες ένα κύμα αναμνήσεων άρχισε να μας περιλούζει. Τα κάποτε γόνιμα χωράφια με τις «γκρημάδες» και τα πεζούλια μόλις διακρίνονται τα σύνορά τους, που κάλυψαν τα αειθαλή ελατόπευκα, τόσο πυκνοφυτευμένα που βρίσκουν άσυλο ακόμη και τα θηρία του δρυμού. Καλλιεργήσιμες τοποθεσίες, όπου ένα ζευγάρι βόδια όργωνε σέρνοντας πίσω του το βαρύ αλέτρι. Στο θέρισμα τα δρεπάνια έκοβαν τη βεργολυγερή καλαμιά του σιταριού με τα ψωμωμένα στάχια. Περνώντας σήμερα από αυτές τις τοποθεσίες βλέπεις ακόμη και τα πολύ λιγοστά φρούτα μιας αγριομηλιάς που προσελκύουν όραση και οσμή. «Η ωραία φωνή είναι το άνθος της ομορφιάς» έλεγε ο Ζήνων, αλλά η βοή και το θρόισμα του δάσους εξ ίσου ερεθίζει, προκαλώντας ευχάριστο συναίσθημα.

Αρχικά ο τόπος τελικού προορισμού ήταν το «Κασκούρι». Επειδή, όμως, η ανομβρία και η λειψυδρία στέρεψε την ξακουστή βρύση, που βρέθηκε χωρίς κόμπο νερό, άλλαξε τη ρότα μας και θορύβησε την αποστολή μας..

Εκεί ακριβώς στη στροφή, λίγα μέτρα πριν τη βρύση, το εξέχον αυτό σημείο αποτελεί φυσικό παρατηρητήριο, κοιτώντας από εκεί το γύρω σκηνικό που σε κάνει να «θιαμαίνεσε». Κάτω χαμηλά απλώνεται η παρόχθια ζώνη, παραπλεύρως της κοίτης του Σαραντάπορου, με την υπερβολικά αναπτυγμένη βλάστηση. Από εκεί ψηλά επίσης αγναντέψαμε σε κάτοψη τη Λυκόρραχη, δίπλα στην παραποτάμια περιοχή όπου ο Σαραντάπορος κυλάει με απαλούς ελιγμούς συμπληρώνοντας την ομορφιά της περιοχής.

Η ομάδα μας τώρα άλλαξε πρόγραμμα, ακολουθώντας κατσικόδρομους και ατραπούς που οδηγούσαν νότια, προς το «Κρυσπήγαδο». Αλλά και πάλι, με νέα απόφαση, κατευθυνθή-

καμε δυτικά προς τη βρύση «Έλατος», αποσταμένοι, ιδρωμένοι και «ντιπ» κουράγιο για βάδισμα. Στο πέρασμά μας συναντήσαμε ίχνη από παλιό μαντρί και στρούγκα, όπου οι βοσκοί άρμεγαν, στάλιζαν και στάβλιζαν τα ζωντανά τους.

Έπειτα από επίπονο ανηφορικό περπάτημα αντικρίσαμε εκ του μακρόθεν τα γεμάτα νερό κανάλια, και όσο πλησιάζαμε ακούσαμε το χαρακτηριστικό μουρμουρητό του νερού, καθώς κυλούσε από την πηγή του πέφτοντας στις τσιμεντένιες δεξαμενές (κανάλια), λες και μας έλεγε «καλωσορίσατε!». Δίπλα, λοιπόν, στη βρυσούλα καθίσαμε καταγής να πάρουμε την ανάσα μας, να πιούμε δροσερό νεράκι και να χάσουμε καμιά χαψιά από την πρόχειρη ετοιμασία μας, κάτω στο χορτάρινο χαλί. Φάγαμε το υπαίθριο κολατσιό μας ακολουθώντας τη γνωστή συνταγή «Το πρωί τρως βασιλικά, το μεσημέρι αρχοντικά, το βράδι σα ζητιάνος».

Την ώρα αυτή συνομιλήσαμε πολλά θέματα, μέσα στη ροή της κουβέντας, με αμείωτο κέφι. Την δε λιτή τροφή μας απολαμβάναμε όλοι οι ομοτράπεζοι και το εξοχικό αυτό μικρό φαγοπότι νικούσε ακόμη και τα περιβόητα «λουκούλλεια» γεύματα, καθώς ο πεντακάθαρος αέρας γιγάντωνε τη γαστρονομική μας επιθυμία. Στο γεύμα αυτό απορρίψαμε κάθε είδους μαχαιροπήρουνα, παίρνοντας αδραχτά τεμάχια σπαστού ψωμιού, τυριού, αβγών, ντομάτας, μήλων, καταβροχθίζοντάς τα με απεριόριστη βουλιμία. Αυτό μας θύμιζε παλιότερες εποχές, όπου στον «τροβά» είχαμε το κλειδοπίνακο με το τυρί, λίγα πράσα και το μισοκάρβελο.

Μετά το πέρας του φαγητού οι πεφορτωμένες τροφής γαστέρες μας ανάγκασαν να στρέψουμε την προσοχή μας προς τη βουνίσια βρύση, για ν' απολαύσουμε το τρεχούμενο νάμα της ζωοδότρας πηγής με κύπελλο, με τη χούφτα και με το «σμούρο».

Μετά από όλα αυτά, ξεκούραστοι και ορεξάτοι, το κόψαμε «σιακάτ'», παίρνοντας το δρόμο της επιστροφής. Η Κατηφορική στράτα συντόμει τα βήματά μας, γυρίζοντας γρήγορα στο χωριό ευχαριστημένοι για τη βουνίσια περιδεία σε γνώριμα τοπωνύμια, πριν ο καιρός πατήσει το σκαλοπάτι του φθινοπώρου, όπου οι μέρες αρχίζουν να μουντώνουν, δίνοντας τα πρώτα σημάδια της μοναξιάς που θα συνοδέψουν το χωριό τους επόμενους μήνες. Είναι καλό να ζει κανείς στα πολλά και στα λίγα, στα

Είχαν, όμως, και μια άλλη περιέργεια που έπρεπε να ικανοποιήσουν. Να δούν το νέο διαμέρισμα της οικογένειας του παιδιού τους. Και νάτους, τσούπ, στο Ολυμπιακό Χωριό. Οι δικοί τους κατοικούν πλέον στην οδό 2, κτίριο 88, διαμέρισμα 541. Έτυχε να είναι το διπλανό διαμέρισμα από το υπ'αρ. 540, στο οποίο προσωρινά στεγάζονται τα γραφεία της κατασκευάστριας κοινοπραξίας, την οποία έλαχε να διευθύνω. Έτσι μπόρεσα να έχω επαφή μαζί τους.

Ο γιος τους είχε σταθεί τυχερός στην κλήρωση των κατοικιών του Ολυμπιακού Χωριού, που είχε γίνει από τον ΟΕΚ (Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας), και σ' αυτήν την χωρίς όνομα ενάριθμη διεύθυνση στέγασε τη φαμελιά του. Οι επισκέπτες ηλικιωμένοι γονείς ήθελαν να δούν αυτό το νέο σπιτικό και να μάθουν περισσότερα για το Ολυμπιακό Χωριό. Πολλά καλά είχαν ακούσει γι' αυτό, όταν γίνονταν οι ολυμπιακοί αγώνες το καλοκαίρι του 2004, αλλά τώρα είχαν την ευκαιρία, αφού τους ευνόησε η καλή Τύχη, να το δούν με τα μάτια τους.

Είδαν και τι δεν είδαν τα μάτια τους! Μία ολάκερη πολιτεία δεκαπέντε και πλέον χιλιάδων κατοίκων. Όσο το Ναύπλιο περίπου. Και έγινε αυτή, λένε, μέσα σε 2½ χρόνια, από δικούς μας ανθρώπους. Σχέδια, μηχανικοί, εργολάβοι, τεχνικοί και εργαζόμενοι, όλοι δικά μας παιδιά. Μαζί έστησαν μια απέραντη και ανθρώπινη πόλη, που φιλοξένησε με πολυτέλεια τους ολυμπιακούς αθλητές. Όλοι είχαν να λένε για τις άριστες συνθήκες στέγασης και εξυπηρέτησής τους, ενώ τα ξένα και ντόπια ΜΜΕ επαινετικά αναφέρονταν σ' αυτό. Και είχαν δίκιο, με όσα έβλεπε ο κύριος Ηλίας.

Εκατοντάδες μικρές, όμορφες και χαμηλές πολυκατοικίες, όλες διαφορετικές μεταξύ τους και με στέγες από κεραμίδια. Σωστά τοποθετημένες στο χώρο, με σχέδιο, ελεύθερες από όλες τις πλευρές και σε μεγάλη απόσταση μεταξύ τους. Όλες μαζί συνθέτουν έναν εξαιρετικό τόπο διαμονής, που όμοιό του δεν έχει η Ελλάδα. Οι ελεύθεροι χώροι χρήσης, δηλ. περίπατοι, δενδροστοιχίες, αλάνες, πεζοδρόμια, πεζόδρομοι, γήπεδα, είναι απέραντοι, και οι δενδροστοιχίες κάθε είδους φυτών ατελείωτες. Η χαρά του «ευ κατοικείν».

Ο καιρός περνούσε ευχάριστα για τον κύριο Ηλία, που καθημερινά καθισμένος στον εξώστη απολάμβανε την οικογενειακή χριστουγεννιάτικη θαλπωρή και το εξαίσιο περιβάλλον. Στο προκήπιο της κατοικίας του τα αγριόχορτα

άκαιρα μεγάλωσαν και πήραν τον ανήφορο. Το χειμωνιάτικο μικρό καλοκαιράκι τα ξύπνησε πριν την ώρα τους από τη νάρκη. Ούτε Απρίλιος μήνας να ήταν. Τα έβλεπε, καθώς τύλιγε τους θάμνους και τα δένδρα, και ενοχλούντα ξύπνησε μέσα του ο αγρότης, ο άνθρωπος που ξέρει, δούλεψε και έζησε από τη γη. Δεν το βάσταξε για πολύ. Μαζί με την μειλίχια σύντροφό του, με ένα κλαδευτήρι και ένα σκαλιστήρι στο χέρι, βγήκαν στο κοινόχρηστο προκήπιο και άρχισαν να το περιποιούνται. Σε δυο μέρες το είχαν κάνει αγνώριστο, ένα πανέμορφο τοπίο. Τον έβλεπα που φρόντιζε με ζήλο τα φυτά και μπήκα στον πειρασμό να του μιλήσω

– «Εύγε! Πολύ ωραίο το έφτιαξες. Φαίνεται άνθρωπος που ξέρει από φυτά».

– «Δεν μπορούσα άλλο να βλέπω τα αγριόχορτα να πνίγουν τα φυτά», μου λέει και συνεχίζει

– «Βλέπεις εμείς, στα μέρη μας, με τη γη και τα φυτά ζήσαμε. Ύστερα, να σκοτώσουμε και λιγάκι την ώρα με κάτι χρήσιμο».

– «Και από πού κρατάει η σκούφια σας;», του ρωτάω με περιέργεια.

– «Από Καρδίτσα μεριά είμαστε. Κάπως ορεινό Δρανίστα το λέγαν παλιά το χωριό μας και τώρα Κτημένη, κοντά στα λουτρά Καϊτσας».

Μου φάνηκαν πολύ γνωστά αυτά τα τοπωνύμια από τις διηγήσεις των παλιών μαστόρων του χωριού μας, γι' αυτό και συνέχισα τον διάλογο

– «Ασφαλώς, στο χωριό σας τα σπίτια δεν είναι σαν τούτα δω. Θα είναι πέτρινα».

– «Όλα. Ακόμη και οι καλύβες. Έρχονταν, προπολεμικά, κάτι Ηπειρώτες πετράδες μαστόροι και τα έκτισαν. Από ένα χωριό, Κάντσκο το έλεγαν».

Κάποια δόση έπαρσης ήταν εμφανής στην απόκρισή του, η οποία, μαζί με την ικανοποίηση που ένιωσα για την συγκυρία, με έκανε να χαμογελάσω ελαφρώς. Το πρόσεξε ο κύριος Ηλίας και απορημένος με ρωτάει:

– «Γιατί χαμογελάτε; Μήπως είπα κάτι που ξέρετε;».

– «Και βέβαια ξέρω», του απαντάω. «Εγώ από το Κάντσκο κατάγομαι».

Μόλις άκουσε αυτό ο κύριος Ηλίας έγινε πιο οικείος. Αλάφρυνε ο λόγος του. Με πλησίασε και μου είπε τα ακόλουθα:

– «Προπολεμικά και μέχρι τον ανταρτοπόλεμο, για πολλά χρόνια, έρχονταν πολλές παρέες μαστόρων από το χωριό σου σε μας στη Δρα-

νίστα. Όλα τα πετρόκτιστα σπίτια αυτοί τα έφτιασαν. Έρχονταν μαζί με τα ζώα τους για να κουβαλούν τις πέτρες. Γεροί άντρες, καλοί τεχνίτες, τίμιοι άνθρωποι. Τα σπίτια μας ήταν πάντα ανοιχτά γι' αυτούς. Και τα κλειδιά τους δίναμε. Αλλά δεν ακούστηκε ποτέ τίποτε κακό. Θυμάμαι έναν μαστρο-Γιάννη, δεν μούρχεται τώρα στο μυαλό το επίθετό του, που είχε και έναν γιό μάστορα, Πέτρο τον έλεγαν. Αυτοί, για πολλά χρόνια, ήταν τακτικοί. Είχαν γίνει σχεδόν χωριανοί και έχτισαν πολλά σπίτια. Μετά τον πόλεμο και τα γεγονότα δεν ξαναήρθαν, χάθηκαν. Θα ζει κανείς τους, άραγε!».

Δεν μπορούσα να του απαντήσω, προς μεγάλη λύπη του. Δεν ήξερα, ούτε και μπορούσα να φέρω στο νου μου κάποιον μαστρο-Γιάννη που είχε ένα γιο Πέτρο. Παλιά κόκαλα αυτοί, πού να τους ξέρω! Έτσι, χωρίσαμε με τον κύριο Ηλία, με την υπόσχεση να τα ξαναπούμε. Δεν τα ξαναείπαμε όμως, γιατί στο μεταξύ έφυγε για τη Δρανίστα, τη ρίζα του και το κονάκι του. Εκεί που ξέρει να ορίζει σπίτια, φυτά και μνήμες. Ας είναι πάντα καλά και ας σεμνύνεται για το πέτρινο σπίτι, που του το έχτισαν Καντσιώτες μαστόροι. Εμείς τον ευχαριστούμε για όσα καλά θυμάται και μας είπε για τους χωριανούς μας μαστόρους.

Με την ευκαιρία του παραπάνω συμβάντος θα κάνω μια αναφορά στην γύρω περιοχή του χωριού Δρανίστα, που τώρα υπάγεται στον

Δήμο ΤΑΜΑΣΙΟΥ μαζί με πολλά άλλα χωριά, όλα τους λίγο-πολύ γνωστά στους παλιούς μαστόρους. Βρίσκονται Δ ή ΒΔ του Δομοκού και τώρα ανήκουν τα περισσότερα στο νομό Καρδίτσας. Είναι τα παρακάτω: Δρανίστα ή Δρανίτσα (Κτημένη) / Πάππα (Μεσοχώρι) / Μπαλαμπανλή (Ασημοχώρι) / Ασλανάρ (Λεοντάρι) / Τ(σ)αμάσι ή Τσαμπάσι (Ανάβρα) / Αμαρλάρ (Αχλαδέα) / Χαλαμπρέζ (Κέδρος) / Σμόκοβο - Λουτρά Σμοκόβου (Λουτροπηγή) / Χατζη(ε)μίρ (δεν υπάρχει τώρα, συγχωνεύτηκε με το Ασλανάρ).

Εξ ίσου φιλόξενα και καταδεκτικά ήσαν και αρκετά χωριά της γειτονικής Φθιώτιδας, όπως π.χ.: Γιαντσού (Γιαννιτσού) / Καϊτσα - Λουτρά Καϊτσας (Μακρυρράχη) / Βελεσιώτες / Τσούκα ή Τσούκκα (Τσούκα) / Βίτωλη (Βίτολη) / Ομβριακή / Πλατύστομο - Λουτρά Πλατυστόμου / Γραμμένη / Αρχάνι / Τσοπανλάδες ή Τζιουμπανλάδες (Λυγαριά).

Σε όλα τα παραπάνω χωριά, και σε άλλα πλησιόχωρα που δεν τα γνωρίζω, οι παππούδες και οι πατεράδες μας τις δεκαετίες 1920, 30, 40, και σε μερικές περιπτώσεις και μετά το 1950, βρήκαν δουλειά και έβγαλαν το ψωμί τους. Οι εργοδότες τους ήσαν απλοί αγρότες δουλευτές. Μόλις πήραν κλήρο, μετά τις απαλλοτριώσεις των τσιφλικιών, των δημόσιων γαιών και τον γενόμενο αναδασμό (αγροτικό

Χάρτης της περιοχής των χωριών της Καρδίτσας - Σοφάδες - Δομοκού - Φαρσάλων, όπου ταξίδευαν για δουλειά Καντσιώτες μαστόροι, προπολεμικά αλλά και μέχρι τη δεκαετία του '50.

Αύγουστος 1954 - Καντσιώτες μαστόροι φωτογραφίζονται μπροστά στο νεόκτιστο από τους ίδιους Δημοτικό σχολείο του χωριού Πύργος, στο Δήμο Ιθώμης Καρδίτσας. Με αρίθμηση από αριστερά προς τα δεξιά, αναγνωρίζουμε: (1) τον Κώστα Ζιώγα του Θωμά, (3) τον Κώστα Παπαδημητρίου του Ευαγγέλου, (4) τον Πέτρο Λέκκα του Ιωάννη, (5) τον Βασίλη Ζιώγα του Θωμά, (6) τον Κώστα Μακρή (Γιωργούλη) του Νικολάου, (7) τον Χρήστο Λέκκα του Ιωάννη. Τα λοιπά πρόσωπα είναι ντόπιοι πολίτες.

ζήτημα), επιδόθηκαν με ζήλο στις καλλιέργειες και απέκτησαν κάποια οικονομική ευχέρεια. Γι' αυτό και βάλθηκαν να κτίσουν καινούργια πέτρινα σχολεία, σπίτια, εκκλησιές, καλύβες, αποθήκες και κάθε είδους χρηστικά δομήματα, αντικαθιστώντας τις παλιές πλινθόκτιστες κατασκευές. Το οσμίστηκαν αυτό οι Καντσιώτες μαστόροι και βρέθηκαν εκεί την κατάλληλη ώρα. Συμφώνησαν δουλειές και έχτισαν σχεδόν ολόκληρα χωριά. Οι συγγενικές παρέες μοιράστηκαν σε όλους τους γύρω οικισμούς, που φιλόξενα τους δέχτηκαν.

Έτσι λοιπόν οι «Καραγκούνηδες» χτίζανε στη Δρανίστα, οι «Σιμαίοι» στο Ασλανάρ / Τσαμπάσι / Πάπα / Μπαλαμπανλή, οι «Ζώγηδες» στο Σμόκοβο / Τζιουμπανλάδες / Πλατύστομο / Τσούκα, οι «Καπλάνηδες» και οι «Βελλάδες» στο Ασλανάρ, οι «Σπελλαίοι» στο Χαλαμπρέζ / Αμαρλάρ, οι «Σιούτηδες» στη Γιαννιτσού / Ομβριακή / Ρεντίνα, οι «Κουσταραίοι» στο Χαλαμπρέζ / Τσαμπάσι / Πλατύστομο / Αρχάνι, οι «Κρούληδες» στη Βίτωλη / Λουτρά Σμοκόβου / Χαλαμπρέζ, οι «Μουκούληδες» στη Δρανίστα / Βίτωλη, οι «Καρανικούληδες» στην Ομβριακή / Δρανίστα και πάει λέγοντας.

Όλες οι Καντσιώτικες μαστόρικες παρέες είχαν συμμετοχή και μερτικό. Δούλεψαν σκληρά και τίμια, και σφράγισαν τις κατασκευές

που έφτιαξαν με τη βούλα της μαστόρικης τέχνης και της ανυπόκριτης τιμιότητάς τους. Γι' αυτό και σήμερα βρίσκονται άνθρωποι που τους θυμούνται με νοσταλγία και εκτίμηση, όπως ο παραπάνω μνημονευόμενος κύριος Ηλίας, γεγονός που δεν μπορεί παρά να μας κάνει όλους τους Καντσιώτες υπερήφανους.

Και για να μην είμαστε αχάριστοι, ας πούμε ένα μεγάλο ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ στους απλούς ανθρώπους αυτών των χωριών, έστω και στο όνομα των προγόνων μας, γιατί επί δεκαετίες ολόκληρες τους καλοδέχτηκαν, τους εμπιστεύτηκαν τα σπίτια τους, τους έδωσαν δουλειά και φαί, ώστε με τη σειρά τους να μπορέσουν και αυτοί να θρέψουν τις οικογένειές τους στο Κάντσικο, δηλ. όλους εμάς τους επιγόνους. Τέλος, με βάση όλα τα ανωτέρω, νομίζω ότι σωστά χαρακτήρισα στην επικεφαλίδα αυτού του άρθρου ως «ξένιο», δηλ. φιλόξενο, τον Δήμο «Ταμασίου» Καρδίτσας, όπου τώρα υπάγονται τα περισσότερα χωριά που αναφέρονται παραπάνω. Και στο όνομα του Δήμου «Ταμασίου» τιμούμε και όλες τις γύρω περιοχές που δέχτηκαν και προσέφεραν δουλειά στους μαστόρους του χωριού μας, στους προγόνους μας.

Ο εορτασμός του «ΟΧΙ» και ένα τραγικό περιστατικό του '40

του Σταύρου Ζηκούλη

Φέτος η 28η Οκτωβρίου έπεσε Κυριακή. Εξ αιτίας κάποιων μνημοσύνων είχε μαζευτεί αρκετός, για την εποχή, κόσμος. Με αφορμή λοιπόν τον κυριακάτικο εκκλησιασμό μπόρεσαν οι χωριανοί να τιμήσουν την επέτειο του ΟΧΙ και τους νεκρούς του πολέμου.

Με το σχόλασμα της εκκλησίας, όλοι συγκεντρώθηκαν στο προαύλιό της και σε ατμόσφαιρα κατάνυξης έγινε η επιμνημόσυνη δέηση για τους νεκρούς του πολέμου. Με συγκίνηση διάχυτη στα πρόσωπα των ανθρώπων ακολούθησε η κατάθεση στεφάνων στο ηρώο και κρατήθηκε ενός λεπτού σιγή στη μνήμη των πεσόντων. Τη συγκίνηση διαδέχτηκε ο ενθουσιασμός, όταν όλοι μαζί οι χωριανοί έψαλλαν τον εθνικό ύμνο. Η όλη ατμόσφαιρα έφερε στη μνήμη σκηνές της εποχής του πολέμου, που αρκετοί, λόγω ηλικίας, τις είχαν ζήσει. Μου διηγήθηκαν, έτσι, ένα τραγικό περιστατικό που το παραθέτω.

Τη μέρα της επιστράτευσης την 28η Οκτωβρίου του 1940 και ενώ οι στρατεύσιμοι ετοιμάζονταν να φύγουν για την Κόνιτσα να παρουσιαστούν, ο Γιάννης Κουτρομπίνας (Λαντζιάρης) είχε μπροστά του νεκρή τη γυναίκα του, τέσσερα παιδιά να κλαίει γύρω από το φέρετρο και έναν ανήμπορο πατέρα. Και η φωνή της πατρίδας τον καλούσε στο μέτωπο. Όλο το χωριό ήταν συγκλονισμένο με το δράμα της οικογένειας του Γιάννη. Η συγκίνηση κορυφώθηκε όταν χαιρέτησε τα παιδιά του και σήκωσε από το φέρετρο και αγκάλιασε, δίνοντας τον τελευταίο ασπασμό, τη νεκρή γυναίκα του. Μετά ξεκίνησε για την Κόνιτσα να καταταχθεί.

Ευτυχώς στην Κόνιτσα έδειξαν κατανόηση, όταν εξέθεσε την κατάστασή του, και καθώς είχε και αδελφό νεκρό στην Μικρά Ασία, του επέτρεψαν να γυρίσει σε 6 μέρες στην οικογένειά του. Όταν σαράντισε η νεκρή γυναίκα του παντρεύτηκε τη δεύτερη γυναίκα του Αγγελική (Κούλη), η οποία και μου διηγήθηκε το περιστατικό.

Δροσοπηγή, Νοέμβριος 2007

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Τα πρώτα παιδικά μας παιχνίδια και τα ερωτικά μας σκιρτήματα

του Θωμά Αθανασίου Μουκούλη
Επίτιμου Παρέδρου του Π.Ι.

Είναι καμιά φορά να απορείς πώς κρατάμε ακόμα. Τι είναι αυτό που, χρόνια τώρα, δε μας βάζει κάτω. Το ψάχνεις και ξαφνικά το ανακαλύπτεις. Και είσαι βέβαιος πως αυτό είναι. Είναι τα πρώτα μας παιχνίδια και τα πρώτα ερωτικά μας σκιρτήματα. Είναι αυτά, που δεν τα έχουμε ξεχάσει ακόμα. Είναι το παιδικό ξεκίνημα. Μια ζωή στο δρόμο. Να πέφτεις και να πληγώνεσαι. Ύστερα να σηκώνεσαι και να προχωράς. Κι ο δρόμος να σε φορτώνει σκόνη και πληγές. Κι εσύ να τινάζεις από πάνω σου το φορτίο και να συνεχίζεις. Να μετανιώνεις, μα να συνεχίζεις. Πείσμα παιδικό σε ώρα παιχνιδιού. Βάζεις σάλιο στην πληγή να σταματήσει το αίμα, διώχνεις τη σκόνη από το κοντό μπαλωμένο (μπάλωμα στο μπαλωμα...) παντελονάκι

σου και βάζεις ένα χαρτόνι στο λιωμένο τσαρούχι, για να κρατήσει κλειστή την τρύπα, που άνοιξε το καλντερίμι και ο χωματόδρομος του χωριού, για να προφυλάξεις την πατούσα σου. Φωτιά και πάθος συνόδεψαν τα πρώτα ερωτικά μας σκιρτήματα και μια ευχή να διαρκέσουνε πολύ. Η αλήθεια μας, κρυμμένη πάντα πίσω από μια μικρή σκιά ντροπής, πίσω από το ρόδισμα στα μάγουλα, πίσω από τις αυλόπορτες της γειτονιάς, κρυφοκοιτάζει το φούσκωμα των πόθων. Ήταν μια ζωή γεμάτη μεθύσια ανοιξιάτικης βλάστησης. Μια διαρκής απελευθέρωση κρατουμένων ονείρων.

Το παρόν δεν είναι ποτέ αυτό αρκεί. Έχει την ανάγκη ενός ονείρου πραγματικού, ενός παιδικού σχεδίου. Έχει ανάγκη από το μέλλον του παιδιού, του παιδιού που, μέσα μας, δεν μεγάλωσε ποτέ. Χρειάζεται να έχει πάντα κοντά του το μέλλον που φτιάχνεται από τα όνειρα των παιδιών. Η παιδική ζωή σου, ζωηρή, μελωδική, πολύχρωμη, συναισθηματική, αφήνει τη λήθη άοπλη.

Είναι αμαρτωλά τα παιδικά σου σχέδια, όταν συνεχώς τα κουβαλās στο χαρτοφύλακα. Μη τα δείχνεις. Κάμε τα, καλύτερα, στιχάκι, ποίημα, τραγούδι. Βάλε τα τίτλους στα κεφάλαια της ζωής σου.

Εκεί αφήσαμε τις παιδικές μας φωνές, τις θύμησες, το γέλιο και το κλάμα, τα πρώτα ερωτικά σκιρτήματα της νιότης μας. Τότε, που όλα ήταν όμορφα, ήταν τα χρόνια της αθωότητας.

Είναι τα πρώτα ερωτικά σκιρτήματα, όταν ξυπνά μέσα τους η φύση. Τότε, που κι εγώ πιτσιρικάς στο χωριό, στα 13, περίπου, χρόνια μου, ένοιωσα να διαπερνά το σώμα και την ψυχή μου ένα «πρωτόγνωρο «ανατσίριασμα» (ανατρίχιασμα, ρίγος) μπροστά στην αυλόπορτα του Γιώργου -τώρα Χρήστου-Κοτολούλη:

Ήταν, αν η μνήμη μου δεν με απατά, Φλεβάρης μήνας του 1948 (εποχή του Εμφυλίου) και το χιόνι -ένα γόνατο-βδομάδες τώρα σκέπαζε τα βουνά-από το ποτάμι ως την Αρένα, το Μποχέτσι, το Κούτσουρο, τον Αηλιά και την Τριανταφυλλιά- με άλλα λόγια όλη τη γύρω φύση. Το χωριό μας βρισκόταν στη σφαίρα επιρροής των ανταρτών του ΔΣΕ (Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας) και ο αρχηγός τους- ο Μάρκος Βαφειάδης- είχε μεταφέρει για λίγο το Επιτελείο του στη Δροσοπηγή (Κάντσικο). Στρατηγείο του, το σπίτι του Γ. Κοτολούλη. Προσωπική φρουρά του, κοπέλες δροσερές σαν τα κρύα νερά και όμορφες σαν νεράιδες. Τριπλή σκοπιά τον... προστάτευε: Μία φρουρός έξω από το υπνοδωμάτιό του, μία στην αυλή και η τρίτη «σκοπός» έξω στο δρόμο, μπροστά στην εξώπορτα.

Ήταν απόγευμα. Η κοπέλα, που φύλαγε σκοπός στο δρόμο μπροστά στην αυλόπορτα έκοβε μικρές βόλτες στην τριγωνική εμπασί της εισόδου και χτυπούσε τα πόδια της στο χιόνι προφανώς, για να τα ζεστάνει. Σωστός άγγελος. Ψηλή, λιγνή, με πλούσια ξανθά μαλλιά, που μάταια πάσχιζε να τα τιθασεύσει μέτω του το δίκωχο, με ξαναμμένο (από το κρύο;) σταρένιο γλυκό της πρόσωπο, με μάγουλα ροδοκόκκινα και χείλη σαν πετροκέρασο. Ήταν ντυμένη στο χακί. Το πεντακάθαρο στρατιωτικό μπουφάν αγκάλιαζε τρυφερά το λυγρό κορμί της. Η στρατιωτική ζώνη, τόνιζε τη λεπτή της μέση και η περισκελίδα (το παντελόνι) της, χακί και αυτή, σιδερωμένη στην τριχάκατέληγε μέσα στις καθαρές και φρεσκοβαμμένες μπότες με τις γυαλιστερές, ασημίζουσες, πόρπες της. Στο λαιμό της- αν θυμάμαι καλά- φορούσε ένα πράσινο(;) μαντίλι ή γραβάτα. Πάντως, σίγουρα, είχε κόμπο γραβάτας. Στο δεξιό της ώμο είχε κρεμασμένο ένα κοντόκανο αυτόματο όπλο Sten και τα κρινοδάχτυλα του δεξιού χεριού της βρίσκονταν στη θέση της σκανδάλης.

Η αμούστακη τότε αφεντιά μου, που ερχόταν από τους Μουκάδες και πήγαινε προς το μαγαζί του Κοτολούλη, έπρεπε να περάσει από μπροστά της. Πλησίασα στο μέρος που ήταν η κοπέλα. Ξαφνικά, χωρίς λόγο, σταμάτησα σε μικρή απόσταση από αυτήν. Τα πόδια μου καρφώθηκαν στο χιονισμένο καλντερίμι και δεν μπορούσα να κουνηθώ. Η κοπέλα, που εκείνη τη στιγμή ολοκλήρωνε το μικρό επιτόπιο κύκλο της, στράφηκε προς το μέρος μου. Σταμάτησε κι αυτή το βηματισμό της. Τα βλέμματά μας συναντήθηκαν. Τα πόδια μου, όπως είπα, καρφωμένα στο χιόνι, ενώ η καρδιά μου άρχισε να χτυπά δυνατά. Ένας κόμπος ανέβηκε στο λαιμό μου και μου έκοβε την ανάσα. Εκείνη με κοίταζε χαμογελαστή και λίγο αμήχανα. Της ανταπέδωσα -λίγο ηλίθια είν' αλήθεια- το χαμόγελο, ενώ μέσα μου περνούσα στιγμές αγωνίας. Δεν ήξερα τι να κάνω. Ούτε να μείνω ήθελα αλλά ούτε και να φύγω μπορούσα, γιατί τα πόδια μου εξακολουθούσαν να είναι καρφωμένα στο χιόνι. Πέρασαν, έτσι, κάμποσες στιγμές, που μου φάνηκαν αιώνες. Η κοπέλα εξακολουθούσε να με κοιτάζει με κάποια περιέργεια και μου χαμογελούσε συνέχεια. Εγώ, πήρα θάρρος και για μια στιγμή έκανα κίνηση να πάω κοντά της, να της μιλήσω, να την αγγίξω, μα η μαύρη κάνη του Sten, που κρεμόταν από τον ώμο της, στράφηκε τυχαία προς το μέρος μου και μου έκοψε απότομα τη

φόρα και κάθε τέτοια επιθυμία. Σάστισα, μα ακόμα περισσότερο φοβήθηκα. Την αγωνία μου τώρα τη διαδέχτηκε ο τρόμος και ο πανικός. Τα πόδια μου ξεκόλλησαν απότομα από το χιόνι και, σχεδόν, τρέχοντας απομακρύνθηκα, χωρίς να κοιτάξω πίσω μου, κατευθυνόμενος προς το μαγαζί...

Από τότε η σκηνή αυτή ζωντανεύει κάθε φορά, που τυχαίνει να περνώ, μπροστά στην αυλόπορτα του Κοτολούλη και κάθε φορά νιώθω στο κορμί μου εκείνο το πρωτόγνωρο «ανατίσσιασμα» και, χωρίς να μπορώ να δώσω απάντηση, κάθε φορά αναρωτιέμαι:

Τι ήταν άραγε αυτό που μου συνέβη; Γιατί μέσα στην παγωνιά εκείνου του Φλεβάρη μπροστά στην κοπέλα το κορμί μου άναψε και κόρωσε, το μυαλό μου θόλωσε, το πρόσωπο και τα μάγουλά μου φούντωσαν και η καρδιά μου φτερούγισε τόσο παράξενα; Άραγε να ήταν τα πρώτα προεφηβικά μηνύματα του φτερωτού θεού με τη φαρέτρα και τα βέλη του;

Άραγε έτσι ν' αρχίζει ο έρωτας; Και, αν ΝΑΙ, πώς τελειώνει;;;

«Ο χρόνος μας τσακίζει, χαράζει σημάδια απόκρυφα θανάτου στο πρόσωπο, η κόπωση του ερωτικού κορμιού σκουριάζει τη σάρκα, στομώνει τη φαντασία, η συνήθεια σε πεθαίνει. Απομακρύνεσαι, πλέεις μονάχος, ώσπου το χτύπημα το ακαριαίο εξ ουρανού, να σε βουλιάξει».

Και η κοπέλα; Τι ν' απέγινε αυτός ο ξανθός άγγελος; Τάχα, να ευτύχισε να γυρίσει κοντά στους αγαπημένους της, να έκανε δική της οικογένεια, να ζει ευτυχισμένη και να διηγείται στα εγγόνια της και αναμνήσεις του καιρού εκείνου ή ένα φαρμακερό, «αδελφικό», βόλι την έκανε νεράιδα, να φυλάει την τοξωτή γέφυρά μας στο Σαραντάπορο ή να τριγυρνάει σε κάποια από τις τόσες ρεματιές της Πίνδου...;;;!!!

Αθήνα, Δεκέμβριος 2007.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Εισαγωγικό σημείωμα της Συντακτικής Ομάδας

Στη Δροσοπηγή και στην ευρύτερη γύρω περιοχή συνέβησαν κατά την εμφυλιοπολεμική περίοδο (1945-49) διάφορα πολεμικά γεγονότα. Τις ολέθριες συνέπειες αυτών των γεγονότων οδυνηρά τις έζησαν οι χωριανοί και εύχονται ποτέ να μη ξανασυμβούν στον τόπο μας. Σήμερα καθένας θυμάται και ομολογεί μόνο όσα διακεκριμένα επεισόδια περιέπεσαν στην αντίληψή του ή άκουσε από τους συγχωριανούς. Τα πολεμικά, όμως, γεγονότα δεν συνέβησαν τυχαία και αποσπασματικά. Κάποιοι τα σχεδίασαν, τα αποφάσισαν και τα εκτέλεσαν. Οι χωριανοί έζησαν και θυμούνται μεμονωμένα επεισόδια της εφαρμογής αυτών των αποφάσεων. Καλό είναι για την ιστορική τάξη, αλλά και για την πληρέστερη ερμηνεία όσων συνέβησαν, να ενταχθούν αυτές οι προσωπικές μνήμες στο γενικό πλαίσιο δράσης αυτών που σχεδίασαν και εκτέλεσαν όσα διαδραματίστηκαν τότε. Έτσι επιτάσσει η ιστορική έρευνα.

Προς Θεού, δεν θέλουμε να ξύσουμε παλιές πληγές και πάθη. Ο σκοπός μας είναι η κατα-

γραφή γεγονότων και μόνο. Γι' αυτό προσπαθούμε να διαλέξουμε αποσπάσματα από διάφορες δημοσιεύσεις που να έχουν ελάχιστα ιδεολογικά ή πολιτικά σχόλια και κρίσεις. Αναπόφευκτα, οι ειδικές ορολογίες και χαρακτηρισμοί των αρχικών αρθογράφων δεν μπορούν να απαλειφθούν, γιατί θα αλλοίωναν το κείμενο και κάτι τέτοιο δεν επιτρέπεται. Απαιτείται, λοιπόν, μεγάλη ανεκτικότητα απ' όλους μας όταν θα διαβάζουμε τα παρακάτω άρθρα, και ας προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε πως συνέβησαν τα ιστορικά γεγονότα, παρακάμπτοντας ή αγνοώντας τα ιδεολογήματα των αρθογράφων. Το τι και το πως έγινε είναι αυτά που θέλουμε να γνωρίσουμε εδώ, και όχι το γιατί. Αυτό το γιατί το αφήνουμε στην κρίση του καθενός, αλλά και της ιστορικής έρευνας με την οποίαν άλλοι ειδικότεροι από εμάς ασχολούνται.

Γι' αυτό παρακάτω, "αντιγράφουμε" δύο κείμενα που είδαν το φως της δημοσιότητας και που σχετίζονται με το ίδιο ακριβώς πολεμικό επεισόδιο, γραμμένα από δύο αντιπάλους - αυτόπτες μάρτυρες - αλλά και πρωταγωνιστές στο συμβάν. Σημειώνουμε ότι οι όποιες κρίσεις και ειδικοί χαρακτηρισμοί ενυπάρχουν αναγκαστι-

κά στα κείμενα είναι αποκλειστικά απόψεις αυτών που τα έχουν γράψει, χωρίς σε αυτά να αναμειγνύεται η Σύνταξη του περιοδικού, η οποία επιδιώκει την ανάδειξη του ιστορικού γεγονότος και μόνον.

Στη συνέχεια παραθέτουμε δύο ακόμα κείμενα συγχωριανών μας που σχετίζονται με τα ίδια ιστορικά γεγονότα ή με πρόσωπα που εμπλέκονται σ' αυτά.

Το πρώτο είναι του Θωμά Ζιώγα που καταγράφει μαρτυρία του πατέρα του Βασίλη και το δεύτερο του Γιάννη Καναβού που αναφέρεται σε παράπλευρο σχετικό συμβάν, θυμάται, ερευνά και γράφει με τον λογοτεχνικό ιδιαίτερο τρόπο του. Αυτό το κείμενο λόγω της μεγάλης έκτασής του, θα δημοσιευθεί σε συνέχειες στα επόμενα τεύχη μας.

Γεγονότα του 1946

(1ο δημοσίευμα)

Το κτύπημα του Κούρκουλα στην Πυρσόγιαννη

[Απόσπασμα από επιστολή-μαρτυρία του **Νίκου Ζάγκαλη**, από τις Δρυμάδες Πωγωνίου, που συμμετείχε στην ομάδα που κτύπησε τον Κούρκουλα στην Πυρσόγιαννη, όπως καταχωρήθηκε στον διαδικτυακό τόπο του ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ, για την επέτειο των 60 χρόνων του ΔΣΕ]

Η ομάδα αποτελούνταν από τους παρακάτω:

1. Ράφτης Κώστας (Νεμέρτσικας) από την Κάτω Μερόπη Πωγωνίου
2. Κοντοπάνος Φώτης (Αννίβας) από τα Δολιανά Πωγωνίου
3. Παπαδόπουλος Βαγγέλης (Φωκάς) από τα Γιάννινα
4. Σκέβης Σπύρος από το Λιά Φιλιατών
5. Λεπενιώτης Παναγιώτης από τη Βύσσανη Πωγωνίου
6. Πέτρου Τάκης από τα Δολιανά Πωγωνίου
7. Καραντάνης Μήτσος από τα Δολιανά Πωγωνίου
8. Λαϊνάς Σπύρος από την Καρδίτσα
9. Ζάγκαλης Νίκος από τις Δρυμάδες Πωγωνίου
10. Κερλεγκίτσης Γιώργος από τη Χρυσόρραχη
11. Νάστος Βασίλης από το Κεφαλόβρυσο Πωγωνίου
12. Ευαγγέλου Βασίλης από την Κόνιτσα
13. Λιόντος Στράτος από τη Ζίτσα
14. Σταβρίδης Βασίλης από την Κάτω Μερόπη Πωγωνίου

15. Βρυσάκης Σιάτρας από τη Ζίτσα

16. Μάτσης Γιώργος από τις Νεγράδες

17. Ένας νεολαίος από το Κεφαλόβρυσο, που ήρθε σε μας, μια δυο μέρες πριν τραυματιστεί και δε θυμάμαι το όνομά του.

Διοίκηση της ομάδας ήταν ο Νεμέρτσικας και ο Αννίβας, οι δε Φωκάς και Σκέβης ήταν ομάδες δάρχες. Λίγο αργότερα, στην περιοχή της Ηπείρου, εμφανίστηκαν οι ομάδες του Πετρίτη, του Παλιούρα και του Κίρλα.

Στις 15 Σεπτέμβρη 1946 ένα απόσπασμα χωροφυλάκων και Μάυδων (MAY = Μονάδες Ασφαλείας Υπαίθρου) επέδραμαν στο χωριό Αετομηλίτσα (Ντέντσικο) και άρπαξαν αρκετούς κατοίκους του χωριού (Βλάχους) και τους πήγαν στην Πυρσόγιαννη, όπου και τους φυλάκισαν. Σ' εμάς, που ήμασταν κάπου στην Αρένα, ήρθε σύνδεσμος από το χωριό και μας ενημέρωσε. Γρήγορα αποφασίσαμε να χτυπήσουμε την Πυρσόγιαννη, για να απελευθερώσουμε τους φυλακισμένους, πριν τους πάνε στην Κόνιτσα. Παράλληλα, ήρθαμε σε επαφή με τον Γιαννούλη, που είχε ένα τμήμα μεγαλύτερο από το δικό μας. Πάρθηκε απόφαση ο Γιαννούλης, να πιάσει πλαγιοφυλακές κι εμείς να κάνουμε επίθεση στο σταθμό.

Όλη τη νύχτα, 15 προς 16 Σεπτέμβρη 1946, κάναμε γρήγορα πορεία προς την Πυρσόγιαννη. Τα χαράματα βρεθήκαμε στο ύψωμα του Αη Λιά, κοντά στο χωριό. Όμως, γίναμε αντιληπτοί από το σταθμό χωροφυλακής και άρχισαν να μας βάλουν με αυτόματα και οπλοπολυβόλα. Για μας ήταν η πρώτη μάχη, μετά τις μάχες στον ΕΛΑΣ, όμως τα 3/4 της ομάδας ήταν αξιωματικοί του ΕΛΑΣ. Έτσι, με μαστοριά ριχτήκαμε στην επίθεση 17 άτομα ενάντια σε 50 περίπου οχυρωμένους. Με άλματα φτάσαμε μέχρι την εκκλησία της Πυρσόγιαννης και καλυμμένοι από τον αυλόγυρο χτυπούσαμε το σταθμό, που ήταν κάτω από την εκκλησία και μας χώριζε ένας χωριάτικος δρόμος. Στη διάρκεια της μάχης σκοτώθηκε από σφαίρα στο μέτωπο ο Κερλεγκίτσης Γιώργος και ύστερα από λίγο τραυματίστηκε στον ώμο ο νεολαίος από το Κεφαλόβρυσο.

Οι απώλειες αυτές μας έκαναν πιο αποφασιστικούς και ρίχνοντας μια σειρά χειροβομβίδες ορμήσαμε πάνω στο σταθμό. Οι χωροφύλακες δεν άντεξαν την επίθεσή μας και εγκατέλειψαν το σταθμό, τρέχοντας τον κατήφορο προς τον Σαραντάπορο. Εκεί, όμως, τους περίμενε πλαγιοφυλακή του Γιαννούλη, οπότε εμείς από πάνω και του Γιαννούλη το τμήμα από κάτω,

τους αποδεκατίσαμε. Δε θυμάμαι ακριβώς τι απώλειες είχαν. Ξέρω, όμως, ότι εκεί σκοτώθηκε ο διοικητής τους Κούρκουλας.

Ανοίξαμε το υπόγειο και απελευθερώσαμε τους Ντεντσικιώτες. Η χαρά τους δεν περιγράφεται. Τους ξεπροβοδίσαμε για το χωριό τους και τους δώσαμε και τον τραυματία μας. Ύστερα, θάψαμε με ομοβροντίες τον σκοτωμένο σύντροφό μας, Καρλαγκίτση Γιώργο.

Έτσι, ξεκίνησε την πολεμική της δραστηριότητα η πρώτη ομάδα του ΔΣΕ στην Ήπειρο, που μετέπειτα αναπτύχθηκε σε Αρχηγείο Ηπείρου και τελικά σε VIII Μεραρχία του ΔΣΕ.

(2ο δημοσίευμα)

[Απόσπασμα από το βιβλίο «Σύμμεικτα της επαρχίας Κονίτσης- Ηγουμενίτσα 1992» του πυρσογιαννίτη **Γιάννη Μαυρομμάτη**, ο οποίος ως ομαδάρχης των εθελοντών (ΣΣ: Μάυδων) συμμετείχε μαζί με τον Κούρκουλα στην επιχείρηση της Αετομηλίτσας]

Ο Κούρκουλας με πέντε χωροφύλακες μπήκαν στο χωριό Ντέντσικο (Αετομηλίτσα) και σε λίγη ώρα άρχισε να μου στέλνει προς φύλαξη ορισμένα άτομα που συνελάμβανε ως ύποπτα μέλη της αυτοάμυνας.

Εν τω μεταξύ ο φερόμενος αρχηγός των αυτοαμυνιτών Μαλιούφας που όλη τη νύχτα διανυκτέρευσε με τους αντάρτες Γιαννούλη, Αννίβα, Πετρίτη, έρχονταν πρωί στο χωριό ανύποπτος, καβάλα στο άλογό του. Στο αλτ! του σκοπού χωροφύλακα, πήδηξε από το άλογο και τόβαλε στα πόδια, ενώ ο χωροφύλακας τον πυροβόλησε κατ' επανάληψη ανεπιτυχώς.

Ο Μαλιούφας, εν συνεχεία μετά τη διαφυγή του από τη σύλληψη, γύρισε στους αντάρτες που είχαν ήδη ακούσει τους πυροβολισμούς και τους ανέφερε ότι ήρθαν Μπουραντάδες στο χωριό και κάνουν συλλήψεις. Αξίωσε, μάλιστα, όπως μάθαμε αργότερα, να μας επιτεθούν αμέσως οι αντάρτες, βοηθούμενοι και από τους χωριανούς και να μας εκδιώξουν, αφού ελευθερώσουν τους τυχόν συλληφθέντες. Δεν έγινε γνωστό γιατί δεν πραγματοποιήθηκε αυτό το σχέδιο.

Ο Κούρκουλας συνέχισε τις συλλήψεις μέχρι το μεσημέρι, ενώ εγώ ανησυχούσα για την καθυστέρηση αυτή και ανέμενα από στιγμή σε

στιγμή αιφνιδιασμό από τους αντάρτες.

Τελικά φάνηκε ο Κούρκουλας, συνοδεύω τους τελευταίους συλληφθέντες, μεταξύ των οποίων και μια γυναίκα μ' ένα μωρό αγκαλιά. Σε παρατήρησή μου: τι διάβολο την κουβαλάει τη γυναίκα, μου είπε:

– Είναι σύζυγος του αρχηγού Μαλιούφα και την πήρα να τον υποχρεώσω να παρουσιαστεί στην Υποδιοίκηση.

Μαζί με τον Κούρκουλα ήταν και ο πρόεδρος του χωριού που είχε ετοιμάσει ψητά και πίτες να φάμε και επέμειναν να καθίσουμε κάπου εκεί κοντά, αλλά εγώ επέμεινα να φύγουμε κάνοντας διανομή καθ' οδόν εν πορεία, όπως και έγινε.

Η φάλαγγα με τους κρατούμενους που ανήρχοντο σε είκοσι τρεις άνδρες και μια γυναίκα, του Μαλιούφα, μέσω της Οξυάς φθάσαμε αργά την νύχτα κατά τις 11 στην Πυρσόγιαννη κατάκοποι από την εικοσιτετράωρη συνεχή πορεία και πήγαμε αμέσως στα σπίτια μας για ύπνο.

Ο Κούρκουλας δεν έλαβε υπόψη του την πληροφορία από τον Σταθμό Καντσίκου προς τον ανθυπασπιστή Ανδριανόπουλο, κατά την οποία δύο ομάδες ανταρτών, κινούμενες παράλληλα με την δική μας φάλαγγα, βαδίζουν προς Πυρσόγιαννη. Απεκάλεσε μάλιστα τον Ανδριανόπουλο δειλό, γιατί έσπευσε να ειδοποιήσει την Ανωτέρα Διοίκηση, η οποία ετοίμαζε να στείλει ενισχύσεις. Και, το χειρότερο, πήρε τηλέφωνο την Ανωτέρα και τη διαβεβαίωσε ότι δεν συμβαίνει τίποτε και ότι επικρατεί απόλυτη ησυχία.

Όπως ήταν επόμενο οι ενισχύσεις της Ανωτέρας Διοικήσεως Χωροφυλακής ανεστάλησαν, ενώ με εντολή του Κούρκουλα αυτή τη νύχτα καμία περίπολος ή ενέδρα γύρω από το χωριό δεν έγινε. Όλοι πήγαμε στα σπίτια μας για ύπνο.

Την επομένη 16 Σεπτεμβρίου (ΣΣ: 1946) τα χαράματα ένας χωροφύλακας που είχε χάσει τη νύχτα το χιτώνιό του κατά την επιστροφή μας από την Αετομηλίτσα, καθώς πήγαινε προς το «Δραγατίκι» που υπέθετε ότι είχε πέσει, δέχτηκε στη «Ντόμιστα» πυρά αυτομάτων όπλων από τους αντάρτες.

Οι πυροβολισμοί μας αιφνιδίασαν και ένας-ένας που τρέχαμε να καταλάβουμε τις προκαθορισμένες θέσεις αμύνης γύρω από το χωριό δεχόμεθα πυρά από τους αντάρτες που βρίσκονταν εκεί από τη νύχτα. Είμεθα κυκλωμένοι μέσα στο χωριό από παντού.

Μέσα σ' αυτή τη σύγχυση οι πολιορκημένοι χωροφύλακες και πολίτες εθελονταί έδωσαν επί δώωρον ένας-ένας σκληρή μάχη διασώσεως του εαυτού τους.

Οι αντάρτες, με επικεφαλής τους Μπουλκιώτες (ΣΣ: από το «Μπούλκες» της τότε Γιουγκοσλαβίας) Γιαννούλη, Αννίβα και Πετρίτη, ανερχόμενοι εις 100-120, ενισχυμένοι και με άλλους τόσους Βλάχους από την Αετομηλίτσα, κατέλαβον το χωριό και την Υποδιοίκηση που είχε εγκαταλειφθεί, απελευθέρωσαν τους κρατούμενους και προέβησαν εις λεηλασίαν της Υποδιοικήσεως, τα λάφυρα της οποίας και τους απελευτερωθέντας κρατούμενους παρέλαβον μαζί τους φεύγοντες. Επίσης πήραν μαζί τους τον πρόεδρο της Λυκόρραχης Σδούκο, που βρήκαν τυχαίως στην Πυρσόγιαννη, τον οποίο και εκτέλεσαν καθ' οδόν. Απώλειαι από τη μάχη αυτή ήταν τρεις νεκροί εθελονταί πολίτες, ο Διοικητής της Υποδ/σεως και τέσσερες χωροφύλακες. Τραυματίαί ένας εθελοντής και έξι χωροφύλακες. Εκ των ανταρτών ένας νεκρός.

Για την ιστορία αναφέρω ονομαστικώς τα θύματα:

Εθελονταί νεκροί: Νικόλαος Κοντοζήσης, Δημήτριος Κιόχος, Αναστάσιος Κουλιάσης. Τραυματίαί: Σπύρος Μαζιώτης. Χωροφύλακες νεκροί: Κων/νος Κούρκουλας ανθυπομοίραρχος Δ/τής Υποδ/σεως, οι χωροφύλακες Ηλίας Ζάγκλης, Βασίλειος Τσάμπερας, Χαράλαμπος Παππάς, Σπυρίδων Πουλημένος. Τραυματίαί: Αντώνιος Οικονόμου, Ιωάννης Τσικανδιλάκης, Κων/νος Καρύδας, Νικόλαος Νικολάκης, Βασίλειος Λάσκαρης και Σπυρίδων Γιαλιψός.

Ένα συναφές συμβάν

του Θωμά Ζιώγα

[Συναφές γεγονός με "Το Κτύπημα του Κούρκουλα, σύμφωνα με τις διηγήσεις του παθόντος, και μακαρίτη πλέον, πατέρα μου]

Την παραμονή της γιορτής του Σταυρού το 1946 (13-09-1946) οι αδελφοί Βασίλης και Δημήτρης (Τάκης) Ζιώγας ήλθαν στο χωριό. Περίπου ένα χρόνο ήσαν ξενιτεμένοι, μαζί με τον αδελφό τους Γιώργο, στα χωριά από Λαμία μέχρι Καρδίτσα, δουλεύοντας για το μεροκάματο. Και απ' αυτό το ισχνό μεροκάματο καρ-

τερούσαν οι δεκαεφτά νοματαίοι της οικογενείας τους στο Κάντσικο να επιβιώσουν. Στα ξένα, μέχρι τότε, δεν είχαν ιδιαίτερα προβλήματα με τις τοπικές κοινωνίες και με την κρούση κατάστασης. Το 1946, όμως, το κλίμα άλλαξε άρδην και άτακτες ομάδες (Βουρλκήδες, Σούρληδες και λοιποί μαυροσκούδες) βιαιοπραγούσαν χωρίς αιδώ και οικειότητα κατά όσων ήσαν στην εαμική αντίσταση, πού ήσαν και οι περισσότεροι. Για να αποφύγουν τυχόν δυσάρεστες συνέπειες από τα εκτεκταινόμενα, και χωρίς να έχουν καμία πληροφορήση από το Κάντσικο, οι δύο αδελφοί ξενιτησαν και ήλθαν στο χωριό, νομίζοντας ότι εκεί τα πράγματα θα ήσαν πιο ήρεμα. Επλανήθησαν, όμως, πλάνην μεγάλην.

Την επόμενη μέρα, ανήμερα του Σταυρού πήγαν στην εκκλησία, όπως κάνουν συνήθως όλοι οι χωριανοί μαστόροι, όταν γυρίζουν από τα ξένα, για να γνωστοποιήσουν την επιστροφή τους. Επιστέφοντας στο σπίτι τους, με το αντίδωρο του παπά ακόμη στο χέρι, έρχεται ένας χωροφύλακας και τους ειδοποιεί να παρουσιαστούν αμέσως στον Σταθμό Χωροφυλακής Καντσίκου. Χωρίς να το πολυσκεφθούν και νομίζοντας ότι γι' αυτούς δεν υπάρχει τίποτε το μεμπτό, πηγαίνουν στο Σταθμό. Ο αστυνομικός, σύμφωνα με τις οδηγίες που είχε από την Υποδ/ση Πυρσόγιαννης, όπως ο ίδιος έλεγε, διέταξε την σύλληψή τους. Έτσι, αντί της μεγάλης μέρα του Σταυρού να γιορτάζουν γευματίζοντας με τις οικογένειές τους, βρέθηκαν δεμένοι στο κρατητήριο. Ήλθαν στο χωριό τους για καλό και βρέθηκαν στο δεσμωτήριο. Την επόμενη μέρα 15-09-1946 θα οδηγούνταν συνοδεία χωροφυλάκων στην Πυρσόγιαννη για ανάκριση από τον Κούρκουλα.

Έπρεπε να δώσουν εξηγήσεις για το πού ήσαν τώρα και ένα χρόνο οι ίδιοι, αλλά και να αποκαλύψουν που βρίσκονταν ο αδελφός τους Γιώργος, προκειμένου να συλληφθεί, γιατί είχε παλιότερα ενεργό δράση στον εφεδρικό Ε.Λ.Α.Σ. Η ομολογία τους ότι ήταν μαζί τους στα ξένα και ότι εκεί τον άφησαν δεν κρίθηκε ικανοποιητική. Καλοθελητές χωριανοί είχαν πληροφορήσει την αστυνομία ότι βρίσκονταν στο Μπούλκες (ΣΣ: στην πρώην Γιουγκοσλαβία), ενώ αυτός εργάζονταν μαζί τους στην ξενιτιά, στα παλιά και γνωστά λημέρια των Καντσιωτών μαστόρων. Όταν ξεκίνησαν για το Κάντσικο τον άφησαν εκεί, μόνο και άγνωστο για λόγους αυτοπροστασίας.

Επειδή, όμως, την 15-09-1946 ο Κούρκουλας

δεν ήταν στην Πυρσόγιαννη, γιατί επέδραμε στην Αετομηλίτσα (Ντέντσικο), η μεταγωγή των κρατουμένων αποφασίστηκε να γίνει την επόμενη μέρα 16-09-1946. Έτσι και έγινε. Πρωί-πρωί οι δύο κρατούμενοι, με δεμένα τα χέρια και με τη συνοδεία δύο οπλοφόρων χωροφυλάκων, οδηγούνται προς την Πυρσόγιαννη. Το δρομολόγιο που ακολουθούν είναι Κάντσικο - Λαγκάδα - Πυρσόγιαννη. Σαν έφθασαν στη Λαγκάδα, όπου στάθμευσαν λίγο για να ξαποστάσουν, άκουγαν από την μεριά της Πυρσόγιαννης πολλούς πυροβολισμούς. Κανείς δεν ήξερε τι συνέβαινε, ούτε και οι δύο συνοδοί χωροφύλακες, οι οποίοι, παρ' όλο που τα πυρά ακούγονταν ολοένα και εντονότερα, αποφάσισαν να προχωρήσουν προς την Πυρσόγιαννη. Πράγματι, οδοιπορώντας σε λίγο πλησίαζαν το ποτάμι (Σαραντάπορο) στη θέση «Τρύπιο», περίπου εκεί όπου σήμερα είναι η γέφυρα προσπέλασης του αμαξιτού δρόμου προς την Λαγκάδα, για να περάσουν στην αντιπέρα όχθη. Τότε βλέπουν μια ομάδα χωροφυλάκων της Υποδ/σης, οι οποίοι πανικόβλητοι και αλαφιασμένοι έτρεχαν αντίθετα. Αυτοί τους είπαν ότι χτυπήθηκε η Υποδ/ση, σκοτώθηκαν πολλοί και αυτός ο ίδιος ο Κούρκουλας, και ότι όσοι σώθηκαν έφυγαν για να γλυτώσουν, δηλ. «ο σώζων εαυτόν σωθήτω». Μπρος σε αυτήν την κατάσταση, οι δύο συνοδοί χωροφύλακες, προκειμένου να διασώσουν τους εαυτούς τους, απελευθέρωσαν τους δύο αδελφούς κρατουμένους και έφυγαν μαζί με τους άλλους χωροφύλακες.

Έτσι ο Βασίλης και ο Τάκης γλύτωσαν από την ανάκριση του Κούρκουλα, η οποία κατά κανόνα συνοδεύονταν και από οδυνηρότατο ξύλο, αφού αυτός έδερνε για ασήμαντη αφορμή, πόσο μάλλον τώρα που το διακύβευμα της μαρτυρίας για το Μπούλκες ήταν σημαντικότερο. Αυτό και οι τότε συνεργάτες του Κούρκουλα το καταμαρτυρούν, όπως ο προαναφερόμενος στο δεύτερο δημοσίευμα πυρσογιαννίτης Μαυρομμάτης, ο οποίος σε άλλο σημείο του ίδιου βιβλίου γράφει: «.....ανεθάρρησε και ο Κούρκουλας, άνθρωπος εκ χαρακτήρος εγωϊστής, άρχισε να εφαρμόζει σε πολλές περιπτώσεις βίαια αστυνομικά μέτρα, πολλές φορές αδικαιολόγητα, προκειμένου να πετύχει τον αποπλισμό των εαμιτών που είχαν αποκρύψει όπλα. Είχε επιβάλλει στην περιοχή της Υποδ/σεως μια αδικαιολόγητη τρομοκρατία και αλλοίμονο σε όποιον έπεφτε στα χέρια του χωροφύλακα Καρδακάρη. ....» και παρακάτω σημειώνει «Επίσης καλούσε στην αστυνομία πολλά άτομα από

τα χωριά ως ύποπτα και, όπως ελέγετο, τα κακοποιούσε πολύ ή ολιγότερον. Αυτό όμως δεν το επιβεβαιώνω ούτε το διαψεύδω εξ ίδιας αντιλήψεως. Πάντως στα γύρω χωριά αυτή η αντίληψη επικρατούσε στον κόσμο». Έκτοτε και γι' αυτόν ακριβώς το λόγο η φράση «τον κάλεσαν στ' Πυρσόγιανν' » ήταν για τον κοσμάκη των πέριξ χωριών συνώνυμη με το ανήκουστο ξύλο που τον περίμενε εκεί.

Οι δύο αδελφοί, μετά την περιπέτειά τους και την απροσδόκητη απελευθέρωσή τους, επέστρεψαν στο Κάντσικο και την επόμενη μέρα πήραν των ομματιών τους και έφυγαν πάλι για τα ξένα, για να έχουν ήσυχο το κεφάλι τους, μέχρις ότου τα πάθη και οι αυθαιρεσίες να καταλαγιάσουν κάπως στον τόπο μας.

Δραπέτευση απ' την κόλαση του Κούρκουλα του Γιάννη Καναβού

Ήταν τότε που ήλπιζες πως τέλειωναν τα δίσεκτα χρόνια. Ήταν τότε, που δεν φανταζόσουν πως άρχιζαν τα πιο ματοβαμμένα, αδελφοκτόνα, «τα πέτρινα χρόνια» του χειρότερου εθνικού διχασμού και της μισαλλοδοξίας. Ήταν τότε, που οι ισχυροί της γης και νικητές του πολέμου, μοίρασαν τον κόσμο σε βάρος των μικρότερων κι' αδυνάτων χωρών και λαών, σαν τιμάρια συμφερόντων τους, χωρίς δικαίωμα συμμετοχής στις αποφάσεις, φτιάχνοντας τον καινούργιο χάρτη της Ευρώπης. Ήταν τότε, που αντί να δημιουργηθεί κράτος δικαίου, δημιουργήθηκαν συμμορίες ανωμαλίας κι' επιβολής του παρακράτους, με πρωτοστάτες τους συνεργάτες των κατακτητών και προστάτες του Άγγλους «συμμάχους!», και άρχιζε ένα ανελέητο πογκρόμ εναντίον όσων είχαν αγωνιστεί ν' απελευθερωθεί η χώρα μας απ' τον Ιταλογερμανοβουλγαρικό φασισμό, στη διάρκεια της Εθνικής Αντίστασης 1941-1944.

Απ' το χωριό μας, πέρα απ' αυτούς που μετείχαν στις πολιτικές οργανώσεις του Ε.Α.Μ-Ε.Π.Ο.Ν – Εθνικής Αλληλεγγύης και τους λίγους του ΕΔΕΣ, είχαν καταταγεί στον Ε.Λ.Α.Σ και 29 ανταρτόπουλα, που ξεχώριζαν για την παλληκαριά τους. Μεταξύ αυτών κι ο Νακούλης Βαγγέλης. Όλοι, μετά την συμφωνία της Βάρκιζας, το Φλεβάρη 1945, είχαν παραδώσει τον οπλισμό τους κι επέστρεψαν σαν προδομένοι στο χωριό, να ξεκινήσουν την καινούργια

τους ζωή, φορτωμένοι όνειρα για χαρές, απολαύσεις αγαθών και διαρκή ειρήνη.

Η τρομοκρατία, όμως, οργίαζε στην περιοχή μας από ασύδοτες ομάδες «μπουραντάδων» και μπουλούκια τραμπούκων. Τον Δημήτρη Σπέλλα (Τάκη Ντενεκέ) τον σακάτεψαν με φάλαγγα στο σχολείο και σώθηκε με τα γιατροσόφια τομαριών και κρεμμυδιών. Σε άλλη φάση είχαν συγκεντρώσει τους χωριανούς στον πλάτανο και μπροστά σ' όλους χτύπησαν αλύπητα κι έκαναν αγνώριστο τον πατέρα μου. Καθώς κλαίγαμε και τον φροντίζαμε σπίτι, πρώτη φορά έβλεπα πως το μάτι που του έλλειπε φεύγανε περισσότερα δάκρυα, παρά από το καλό του που πεισματικά έσφιγγε και συγκρατούσε. Χτύπησαν κι άλλους στο σχολείο κι όχι δημόσια όπως τον πατέρα μου. Μας είχε κακοφανεί και πονέσει πολύ. Μας σημάδευε η αδικία. Ζητούσαν να μαρτυρήσει που είχαν κρύψει όπλα και δεν τους πήραν κουβέ-ντα, κι αυτό σήμαινε πολλά, ήταν υποθήκη και για μένα. Κάποιος δεν άντεξε, αποκάλυψε τον κρυψώνα των κρυμμένων όπλων χωρίς να επιτευχθεί και η ησυχία του, η μη δίωξή του. Ο πατέρας μου δανείσθηκε κάποια χρήματα κι έφυγε ποδαρόδρομο για την Αθήνα, προνοώντας το τι θα επακολουθούσε.

Από τον Μάρτιο του 1946 που γίνανε βουλευτικές εκλογές κι' απείχαν της ψηφοφορίας οι ανήκοντες στο Ε.Α.Μ και στο Κ.Κ.Ε, κανείς δεν εγγυόταν την ασφάλεια ζωής γι' αυτούς. Ήταν προγεγραμμένοι για του «βούρδουλα την κόψη και τους σφικτήρες της φάλαγγας». Στο χωριό ξαναήρθε η χωροφυλακή κι ένα καχεκτικό, κιτρινόμαυρο γυφτόσωμα, κομπλεξικός από κούνια και μισάνθρωπος, ο Κωτσιονίκος, που έδερνε αναίτια τους νέους ως ανεξέλεγκτος νταής. Όλα τα θεωρούσε ύποπτα, διφορούμενα, εχθρικά και κομμουνιστικά, έως τα αυγά και τα πετεινάκια που «ντερλίκωνε» από εκβιασμούς. Θυμάμαι ήταν της μόδας το τραγούδι «φτωχό κομπολογάκι μου, εσύ είσαι το μεράκι μου», που τραγουδούσε μια παρέα από παλληκαρόπουλα έξω από του Κοτολούλη το μαγαζί κι' όρμησε αφηνιασμένος να χτυπάει βάνουσα τον Θωμά Κατσιαμάνη, που αργότερα σκοτώθηκε στο αντάρτικο. Ρίχθηκαν πάνω του άλλοι νεαροί κι απέσπασαν το Θωμά απ' τη μανία του.

«Όλα τα έσκιαζε η φοβέρα και τα πλάκωνε η σκλαβιά». Ζούσες με λαχτάρα και αγωνία αν θα ξημέρωνες και βεβαιότητα για το αύριο δεν είχες. Εξουσιαστές της ζωής σου ο κάθε χωρο-

φύλακας και κυρίως ο διαβόητος κτηνάνθρωπος, ο ανθυπομοίραρχος Κούρκουλας, που είχαν στείλει τον Οκτώβριο 1945 στην υποδ/ο της Πυρσόγιαννης και είχε μετατρέψει τα κρατητήρια σε άντρο βασανιστηρίων και κόλαση. Πολλοί από το χωριό μας είχαν συλληφθεί κρατηθεί και βασανισθεί απ' τον Κούρκουλα. Σε παραμόρφωνε και σ' έστελνε με σάπιες τσάρκες σου, σε κουβέρτα, σπίτι σου. Έτσι είχαν φέρει και είχαν καταντήσει και το θείο Σπύρο Ζώτο, που οι δικοί του τον τύλιξαν σε τομάρια σφαχτών και σε κρεμμύδια για να το επαναφέρουν στη ζωή. Ήταν ένα άμορφο πλέον πλάσμα με φως στα μάτια κι' ανάσπυχης, τυμπανισμένο, γεμάτο πληγές και εκχυμώσεις σκούρου μπλε και μαύρου χρώματος. Στους επιζώντες που βασανίσθηκαν απάνθρωπα είναι κι ο Κώστας Τσιλογιάννης (Γούλας) που συμπτωματικά είχε έρθει από Αθήνα να δει την μάνα και τις αδελφές του.

Τον Ιούνιο είχαν συλλάβει και οδηγήσει ενώπιον του Κούρκουλα και τον Βαγγέλη Νακούλη, που παρ' ολίγο να ακολουθούσε τον Άρη Βελουχιώτη το 1945, όταν είχε έρθει στο χωριό μας, πριν το τραγικό του τέλος. Κάποιοι κατό-δοτες, που δυστυχώς υπήρχαν και στο χωριό μας κι ακόμη δεν βρίσκω εξήγηση γιατί και τ κέρδιζαν απ' τις ανήκουστες ταλαιπωρίες κάποιων, είχαν καταθέσει πως έκρυβε όπλο και ήταν αντιμέτωπος με την κτηνωδία του Κούρκουλα.

Ο Βαγγέλης Νακούλης όπως κι ο Βαγγέλης του Τάκη Κοτολούλη, όταν γύρισαν άοπλοι από τον Ε.Λ.Α.Σ φορούσαν γερμανικές μπότες και στα μάτια των πιτσιρικάδων φάνταζαν πιο ψηλοί, πιο επιβλητικοί και σα να καμάρωναν περισσότερο. Ήταν όλοι τους στο ανθό κη-«ντουζένια» της νιότης, περιζήτητοι γαμπροί που οι αρραβώνες για πολλούς δεν άργησαν μαζί με τα ωραία παρειστικά γλέντια τους. Ο Βαγγέλης είχε αρραβωνιασθεί πρόσφατα τη Μαρία Σούφλα (του Τζώρ'), αντάρτισσα αργότερα και στην Τασκένδη πρόσφυγας, που τη χάσαμε πριν χρόνια για πάντα.

Φθάνοντας στην Πυρσόγιαννη δεμένος ένοιω-σε φρίκη και τον άγγιξε ο θάνατος. Φίσκα το κρατητήρια απ' όλα τα γύρω χωριά. Άνδρες και γυναίκες, κοπέλες και νέοι, στοιβαγμένοι ασφυκτικά. Πνίγεται η ανάσα του κι η καρδιά του ταμπούρλο, να σπάσει το στέρνο του. Τον τρόμαζαν οι απελπισμένες φωνές, τα βογκητά απ' τις οίμωγες πόνου των βασανισμένων. Έδερναν και βασάνιζαν ειδικά και στο σωρό

να βλέπουν και να ακούν όλοι. Υπήρχε μεθόδευση, να υφίσταται ψυχολογική επίδραση για το τι τους περιμένει. Έκλεινε τα αυτιά του και δεν τον κολλούσε ύπνος. Ήταν χαϊδεμένο μοναχοπαίδι και περήφανος σαν νέος. Μήτε μπάτσο δεν είχε φάει και τώρα σαν πεταμένος στα τάρταρα. Ανυπεράσπιστος και μόνος στο στόμα του λύκου. Κι ο λύκος με τις πιο άγριες διαθέσεις: «θα μαρτυρήσεις της μάνας σου το γάλα, σαν έρθει η σειρά σου» του είπε ο Κούρκουλας, κι αυτό τάραξε το είναι του, απογείωσε τη φαντασία και την αγωνία του. Σάλευε ο νους κι' αμάζευτες οι σκέψεις του. Σήμαινε πεντακάθαρα: «φεύγεις και δε φεύγεις» ζωντανός.

Στοχάζονταν και σκαρφίζονταν διέξοδο και λύση δεν έβλεπε, κι αυτό επέτεινε την απόγνωση και την απελπισία του. Πώς να γλυτώσει, να ξεφύγει απ' τη μέγγενη της φάλαγγας, απ' το λιώσιμο του κορμιού του; Βασανίζονταν μήπως υπήρχε τρόπος να τους ξεγελάσει, ν' αποφύγει την «παπαλάμπραινα», όπως εννοούσαν κάθε σκληρό ξυλοδαρμό. Ήταν αλεπού και σπιθοβολούσε το μυαλό του. Πανούργος απ' τη φύση του, με ετοιμολογία και πειθώ οσίου μάρτυρα, που δεν θα δικαιολογούνταν να την «πατήσει κοροϊδίστικα» και να φάει της αρκούδας το ξύλο.

Ήταν στον χειρότερο κλοιό που ούτε Θεός τον έβλεπε, μήτε είχε ελπίδα βοήθειας από κάποιον. Όλοι άγνωστοι γύρω του κι' εμπιστοσύνη να ανοίξει την καρδιά του σε κανέναν δεν είχε. Μιλούσαν σάμπως να αντιμετώπιζαν βαρβάρους, απάνθρωπους. Σκυλιά λυσσασμένα, που χτυπούσαν και σκότωναν ασύδοτοι, ατιμώρητοι, χωρίς μέτρο και οίκτο, όμοιοι με κανίβαλους που βίαζαν γυναίκες και κοπέλες και χόρευαν με τις αρβύλες στα γυμνά τους στήθη. Από εκεί, εκτός τους τσουβαλιαστούς για τα τραγίσια τομάρια και τα ψημένα κρεμμύδια, τους περισσότερους τους έστελνε στις φυλακές του ΦΙΞ στα Γιάννενα.

Η σοφία της πανουργίας που φώλιαζε μέσα του σα να είχε εξανεμισθεί ή αδρανοποιηθεί και σε τίποτα δεν τον συνήγειρε ενθαρρυντικά. «Πω πω μανούλα μου!», ψιθύριζε μέσα του κι' επιθυμούσε να είχε το γερμανικό αυτόματο (στεν) που είχε παραδώσει, να πατήσει τη σκανδάλη, να σκοτώσει τους δήμιους και να σκοτωθεί. Αχ, να είχε όπλο, όλα θα ήταν διαφορετικά. Δεν θα ένιωθε σα πρόβατο σε σφαγείο, θα το διασκέδαζε. Θα τους θέριζε! Δεν θα άφηνε όρθιο «κολυμπηθρόξυλο», κι ας τον

γάζωναν, κι ας τον κομματίαζαν, κι ας τον σούβλιζαν σαν τον Διάκο μετά. Θα έβγαζε το άχτι, το άχτι της αδικίας, της αγανάκτησης και της εκδίκησης του θανάτου.

Γύρω του οι τοίχοι πιτσιλισμένοι από αίμα, κάτω βούλες, ποτίσματα από αίμα και στις γωνιές δαρμένοι που «αρκουδούν» για να κατουρήσουν, να κάνουν σε ντενεκέ την ανάγκη τους, κι ο χώρος αποπνιχτικός. Βρίσκονταν στην κόλαση που μήτε τη φανταζόταν χειρότερη, μήτε προετοιμασμένος ήταν να την αποδεχθεί για να κατέβει στον Άδη. «Άδικο να πεθάνεις έτσι» τούλεγε η συνείδηση του και φως ελπίδας, σωτηρίας δεν φαίνονταν.

Σα ξημέρωσε και πήγε στο αποχωρητήριο το μυαλό του πήρε διαβολικές στροφές και μέσα του θέριψε παράξενα. Περιεργάσθηκε το αποχωρητήριο λεπτομερώς και φτερούγισε μια σκέψη που τον αναστάτωσε και τον γιγάντωσε. Αναπτέρωθηκε το ηθικό του και φούσκωσε πεποίθηση κι' αισιοδοξία, σαν αέρας σε πανιά καλοτάξιδου караβιού. Είχε πλέον λύση και ελπίδα να φύγει, έστω σαν στερνό ταξίδι και «ό,τι βρέξει ας κατεβάσει». Μοναδική του σωτηρία το αποχωρητήριο. Του γίνεται έμμομη ιδέα και απόφαση η δραπετεύση. Εκτιμάει ότι υπάρχουν δυνατότητες και προϋποθέσεις, αλλά χρειάζεται μεθόδευση και να κερδίσει χρόνο.

Σε ενέργεια πλέον ο σχεδιασμός, η πανουργία σε ελιγμούς και διπλωματικότητα. «Μανούλα» θεωρούνταν σ' αυτά και η «ελικρίνεια του», να μην αμφισβητείται ούτε απ' τους πιο δύστροπους και δύσπιστους. Δυστυχώς στους σχεδιασμούς δεν ήταν μόνος. Υπήρχε κι ο Κούρκουλας, που θα καθόριζε τις δικές του αποφάσεις, τη δική του τακτική. Κι όλα του ήταν ακαθόριστα κι άγνωστα. Τί άραγε θα μεσολαβούσε για να μην ανατρέπονταν τα σχέδια δραπετεύσης του; Σκέψεις τον τρώνε ασύχαστα, τον τριβελίζουν βασανιστικά σε απολογισμούς και κόντρα υπολογισμούς για να μην υπάρξουν γκάφες και λάθη, για να μην αποτύχει. Αποτυχία θα σήμαινε και το τέλος του, θα τον έγδερναν ζωντανό σκέφτονταν, όπως οι Τούρκοι τον Σκυλόσοφο, που θυμόταν απ' την ιστορία και πάγωνε απ' την τρομάρα που αισθάνονταν.

Κάποιο βράδυ τον παρουσίασαν στον Κούρκουλα και ξαφνιάστηκε. Ο Κούρκουλας του έριξε μια πατόκορφη ματιά φιδίσιας σκληρότητας κι έπαιξε περίτεχνα κι απειλητικά το βούρδουλα στον αέρα, να βγάζει σφυρίγματα τρό-

μου και πανικού. Το γυρόφερε εξεταστικά και ούρλιασε σαδιστικά: «Μας είπαν πως έχεις όπλο. Αν δεν μας το δώσεις, δεν θα βγεις ζωντανός από εδώ. Θα σε πετάξουμε να σε φάνε τα όρνια και τα σκυλιά. Τ' ακούς;». Τα άκουγε και δεν τα άκουγε ο Βαγγέλης, που είχε τους δικούς του συλλογισμούς και ύφος έντρομου και υποτακτικότητας, που κι ο καλύτερος θεατρίνος δεν θα έπαιζε σε ρόλο του. «Εντάξει καπετάνιο, είπε, αλλά και τι να κάνω; Αλλά μη θαρρείτε πως είναι και τίποτις της προκοπής. Άχρηστο ήταν και τώρα με τα χιόνια και τις βροχές στο πεζούλι που το έβαλα θα χάλασε πέρα για πέρα. Παλιόπραμα καπετάνιο είναι. Είμαι καλό παιδί εγώ και θέλω να πάω στα ξένα να βγάλω κάνα φράγκο να παντρευτώ καπετάνιο!».

Ήταν τόσο πειστικός ο Βαγγέλης που αφόπλισε τον Κούρκουλα και δεν επέμενε για τίποτε άλλο. «Ωραία!», του είπε. «Μεθαύριο θα πάμε στο χωριό να μας δώσεις το όπλο κι ας είναι άχρηστο». «Εντάξει καπετάνιο» πρόφερε ο Βαγγέλης χωρίς ουδεμία ταραχή και με όση προσποιητή ηρεμία μπορούσε. «Εντάξει καπετάνιο» επανέλαβε και ξεθαρρεμένος πρόσθεσε: «Είμαι καλό παιδί εγώ και σε παρακαλώ καπετάνιο, βγάλε με αύριο απ' το κρατητήριο, γιατί και η κοιλιά μου με πονάει και ντρέπομαι να πηγαίνω συνέχεια στο ντενεκέ αντί στο αποχωρητήριο. Σε παρακαλώ καπετάνιο!», ξανατόνισε με τόσο παρακλητικό τρόπο, που κανένας δεν θα του έφερνε αντιρρήσεις. «Εντάξει! Εντάξει!» μουρμούρισε ο Κούρκουλας με έκφραση ικανοποίησης. «Αφού συμφωνήσαμε για το όπλο, συμφωνάμε και στα υπόλοιπα. Αύριο θα σε βγάλω από το κρατητήριο». Με έκδηλη χαρά ο Βαγγέλης του είπε δυο-τρεις φορές «ευχαριστώ πολύ καπετάνιο» και τον γύρισαν πίσω στα κρατητήρια.

Ο Κούρκουλας, σίγουρος πως τέλειωνε με τον Βαγγέλη, κρέμασε το βούρδουλα πάνω απ' το γραφείο του, σαν προσωπικό έμβλημα ισχύος του, κι ευχαριστημένος αναπαύτηκε στην καρέκλα του. Ο βούρδουλας όντως ήταν ο θυρεός εξουσίας του, το σύμβολο της δύναμής του. Δεν τον αποχωρίζονταν όπου και αν πήγαινε. Ήταν από πλεκτά βοϊδόνευρα, που άνοιγε κεφάλια, έσπαζε πλευρά και σε έστελνε και στον τάφο με βγαλμένα μάτια και κομμένα αυτιά. Όσο ήταν μπροστά του, ο Βαγγέλης διατηρούσε μια αμίμητη, υποκριτική ψυχραιμία κι ας έβραζε μέσα του σαν ηφαιστειο να εκραγεί.

Στο κρατητήριο έπιασε το κεφάλι του που έκοβε από υπερένταση και σάλευε ο νους του. Έντονα τον «έζωναν τα φίδια» που είχε εκθροπώσει και ο ίδιος και χάνονταν η διάθεση κάτι να φάει απ' τον «τρουβά» του. Πώς θα ξεπερνάσε το παραμύθι πως τάχα είχε όπλο, ενώ δεν είχε; Πονηρά επικαλέστηκε πως είναι άχρηστο νομίζοντας πως θα τον πίστευε ο Κούρκουλας και θα παραιτούνταν απ' τη ζήτηση και παραδοσή του. Αλλά τώρα τί γίνεται και τί κάνουν; Ξανασκέφτονταν τα διαδραματισθέντα στο γραφείο, με τα απανωτά «καπετάνιο, καπετάνιο» που κολακεύονταν ο Κούρκουλας, κι συμπέρανε πως όλα δεν είχαν πάει και άσχημα. Είχε κερδίσει προσωρινά να μείνει σώος και αβλαβής, όρθιος, κι' αυτό μετρούσε καθήκοντα ριστικά.

Αύριο, αν θα είναι εκτός κρατητηρίου, θα είναι μεγάλη υπόθεση, η πιο κρίσιμη και αποφασιστική. Αν έκρινε πως ήταν απραγματοποίητη η δραπέτευση, το μύθευμα που σκάρωνε για το χωριό ήταν πως θα τους πήγαινε στο χωράφι τους, στο «Προσήλιο», κι εκεί που είχε πέσει το πεζούλι θα ισχυρίζονταν πως είχε κρυμμένο το όπλο και κάποιος άλλος το είχε πάρει, χαλαρώνοντας το πεζούλι. Αν τον πίστευαν και τι θα επηκολουθούσε, δεν αποτελούσε πλέον πρωταρχική του απασχόληση.

Εκτιμούσε πως ήταν μια λύση και ενδεχόμενα αληθοφανές, πειστικό, αν δεν προέκυπτε κάποιο άλλο και καλύτερο. Υποθετικά και με διαβολικά σκαρφίσματα όλα προλαβαίνονταν, εκτός της σκέψης να σε δέσουν στη φάλαγγα και να σε λιώσουν πόντο-πόντο με τα παλούκια και τους υποκόπανούς τους. Αυτό το έτρεμε και το φοβόταν σαν ο πιο δειλός κι ανίσχυρος άνθρωπος. Διαπίστωνε πως του είχανε σκαρώσει άσχημο μπλέξιμο με τραγικές συνέπειες κι αυτό τον έκοβε κρύος ιδρώτας. Ήταν παγιδευμένος και κατέστρωνε τις δικές του παγίδες. Κατέβριζε η κούτρα του ψείρες κι ήξερε πως είχε να κάνει με σατράπηδες, στυγνούς εγκληματίες και όχι με αφελείς και κορόιδα. Ευτυχώς, το κόλπο της παραπλάνησης του Κούρκουλας έπιασε. Πολύ θετικό και πολύτιμο, αν κερδίσει ο αυριανός χρόνος εκτός κρατητηρίου. Θα είναι το πιο ανεκτίμητο και σπουδαίο απόκτημα της τύχης του.

Η νύχτα ήταν αϋπνίας και αυτοσυγκέντρωσης. Πλανώνται, αλωνίζουν οι σκέψεις του και στην τάξη δεν μπαίνουν. Στα βουβά μιλάει με το εαυτό του και αφουγκράζεται τον αντίλαλο της καρδιάς του: «Αποφάσεις ένα δύσκολο

παράτολμο εγχείρημα, ένα άλμα ριψοκίνδυνο που μπορεί να σε οδηγήσει στην ελευθερία ή να σου στοιχίσει τη ζωή σου. Επέλεξες το "ελευθερία ή θάνατος" και δεν χωρούν διλήμματα. Γύρω σου απελπισία κι απόγνωση. Βογκούν, στενάζουν, πεθαίνουν. Σε περιμένει η μοίρα τους. Απέναντί σου σαδιστές, έξαλλοι κι αδίστακτοι λυκάνθρωποι κι εσύ γυμνός ανάμεσα τους. Θα σε κατασπαράξουν σαν πεινασμένα γεράκια και κοράκια. Θα λεηλατήσουν την ψυχή σου για να χαμηλώσουν το μπόι σου. Θα σε τσακίσουν αμείλικτα κι ανελέητα κι έχεις τιμή και περηφάνια. Επαναστατεί το είναι σου και ο ανδρισμός σου υπαγορεύει τη φυγή. Τόλμησε και θα πετύχεις! φωνάζει η ψυχή της ψυχής του. Ο τολμών νικά. Κι εσύ νεότερος τόλμησες, πήγες αντάρτης, πολέμησες, δεινοπάθησες και κινδύνεψες και σκοτωθείς. Έζησες και επιζητούν το θάνατό σου. Πες όχι! Χίλιες φορές όχι. Φεύγα! κράζει η καρδιά σου. Αν ζήσεις, έζησες, αλλιώς το κρίμα κι η κατάρα πάνω τους. Φεύγα! Δραπέτευσε! Να πέσεις κάτω ηρωικώς. Να μη σε στείλουν για φάσκιωμα σε τραγοτόμαρα. Φεύγα! αύριο πριν είναι αργά...» Μιλάει ο κόσμος του. Ο κόσμος της ψυχής και της συνείδησής του.

Η φωνή της καρδιάς, της τιμής κι αξιοπρέπειάς του, της αμόλυντης περηφάνιας του. Μονολογεί, διαλογίζεται και παλεύει το ξεκαθάρισμα, να καταλήξει, να αποφασίσει. Τα στοιχεία συνηγορίας σε ενθάρρυνση συμπλέκονται και συγκρούονται στη θολούρα των ερωτημάτων που αναδύονταν και ξεπηδούσαν ασταμάτητα στην τρικυμία των αναπάντητων «εάν». Αχ, αυτά τα «εάν» να μην υπήρχαν που όλο αναστολές, δισταγμούς, απογοητεύσεις φέρνουν που σε κιοτεύουν και σε οδηγούν στη φάλαγα. Αν...αν...αν... με πάρει χαμπάρι κάποιο μάτι από σπίτι, μπαλκόνι, κοτέτσι, χωράφι ή κήπο και φωνάξει... τότε ... «έχε γεια καημένε κόσμε...», κατευθείαν σε «τόπο χλοερό». Μετρούσε και ζύγιζε. Ζύγιζε και μετρούσε με ακριβείς συνυπολογισμούς. Ακροβατεί, παλαυτζάει και ισορροπεί στους συλλογισμούς του. Δεν χωρούν απερισκεψίες, βιασύνες και λάθη, αλλά υπομονή, θάρρος κι απόλυτη ακρίβεια, όπως όταν σκοπεύεις στόχο, και στόχο έχεις να φύγεις «πάση θυσία». "Προσηλώσου σε αυτόν, θα νικήσεις! Το αξίζουν τα νιάτα και η ζωή σου. Προχώρα με αυτοπεποίθηση!". Του μιλούσε η δύναμη του εσώψυχου κόσμου του. Η δύναμη της ζωής που σαν οπτασία νεραϊδογέννητη τον καλούσε να μην την αποχωρισθεί και να απολαύσει την ομορφιά και τα κάλλη

της. Ονειρεύοταν κι ήθελε να συνεχίσει να ονειρεύεται.

Ξημέρωσε και η αγωνία του κορυφώνεται. Δεν εμφανίζεται κανείς να τον βγάλει από τα κρατητήρια. Οι ώρες περνούν κι η στεναχώρια τον φαρμακώνει. Τρώει απ' τον «τροβά» του, και για αποθέματα στο στομάχι και για να καλμάρει τις σκοτούρες των ανησυχιών, της αγωνίας του. Παριστάνει τον ήρεμο και γαλήνιο κι ας δέρνεται από φουρτούνα κακών προαισθημάτων και σκέψεων. Υποψιάζεται πως «του την έφερε» ο Κούρκουλας και στην επανεπαφή του με τους χωροφύλακες, που μπαινοβγαίνανε στα κρατητήρια κι άρπαζαν κάποιους και κάποιες «για συγκύρισμα», υπενθυμίζει την παράκλησή του για έξοδο και κοιλόπονο. Κατά το μεσημεράκι, μαζί με έναν άλλο, τον βγάλανε με επιτήρηση χωροφύλακα κι έτρεξε στο αποχωρητήριο για να επιβεβαιώσει το προσηματικό και ανύπαρκτο πρόβλημά του ως πραγματικό κι ασυγκράτητο. Εύστοχη και σατανική η πρόφαση ευκοιλιότητας, ευκολόπιστη κι ανυποψίαστη, να επισκέπτεται συχνά-συχνά το αποχωρητήριο.

Και αρχίζει η εξέταση, η έρευνα για τις λεπτομέρειες, η προεργασία φυγής. Κάθε φορά παράτεινε την καθυστέρηση, γιατί το ξήλωμα των σανιδιών έπρεπε να γίνεται προσεκτικά, αθόρυβα, να μένουν στη θέση τους και να μοιάζουν καρφωμένα, για να μην αντιληφθεί τίποτα ο επόμενος χρήστης της ανάγκης του. Και κάθε φορά που εννοείται πως «τελείωνε» έβγαινε κρατώντας σφιχτά με τα χέρια την κοιλιά του, να φαίνεται πως υποφέρει και πονάει. Υπήρχε οπτικό πεδίο προς το αποχωρητήριο, του χωροφύλακα που κάθονταν στην πεζούλα, σε αρκετή απόσταση, και κουβέντιαζαν παρέα και ποτέ δεν τον συνόδευε ως φύλακας.

Ο Βαγγέλης εξ' αρχής επεδίωξε να εξοικειωθεί μαζί του, ψωνίζοντας τσιγάρα και μπισκοτάκια και γι' αυτόν κι ανοίγοντας συζητήσεις για όλα και χωρίς τέλος. Ο χωροφύλακας στέκονταν με ανοιχτό το στόμα και κυρίως όταν τον παραμύθιαζε με κατακτήσεις γυναικών κάποιων φίλων του, που ξεφούρνιζε η οργιώδης φαντασία του, ως σε διατεταγμένη υπαγόρευση και τακτική απόκτησης της συμπάθειας και εμπιστοσύνης του. Φαινόταν παιδαρέλι μπροστά του κι όλο τον ρωτούσε να μάθει για την οικογένεια, την καταγωγή του και τον ορμήνευε, τον παρότρυνε ν' αρραβωνιαστεί, γιατί οι αρραβωνιασμένοι περνούν καλά, τρώνε λαγγή-

τες, πίπτες και «σαραγλί» και χορταίνουν τηγανητά αυγά και καλό τυρί. Του έλεγε, και βασικά όχι τυχαίως, πως έχει θείο στρατηγό που θα έρθει με το επιτελείο όλο στο γάμο του και πως μετά θα πήγαινε κοντά του να τον κληρονομήσει, να ζηήσει πασάδικα σε πόλη, γιατί στα κουτσοχώρια δεν κάνεις προκοπή κι ό,τι αν χρειάζεται κάτι, για εξυπηρέτηση(!), να γράψει αμέσως στο θείο τού να το βοηθήσει!!! Του έλεγε ό,τι του ερχόταν, ιστορίες για αγρίους, προκειμένου να παρατείνεται η έξοδός του, να ροκανίζονται οι ώρες, να πηγαίνει στο αποχωρητήριο για να ολοκληρώσει τις εργασίες της δραπέτευσής του. Όλα στρατηγικά καταστρωμένα κι εξελίσσονται ομαλά για επιτυχή έκβαση του στόχου του. Καταπληκτικός στην προσποίηση απάθειας κι αδιαφορίας για την κράτησή του, σα να μην τον απασχολούσε, να μην τον νοιαζόταν, να μην αποτελούσε το μέγα πρόβλημά του. Αυτοδίδακτα κι αυτοσχεδιάζοντας έπαιζε θέατρο και το έπαιζε καλά, άριστα. Αυτό κι αν δεν ήταν θέατρο του παραλόγου! Ο χωροφύλακας τον άκουγε αποχαυνωμένος κι εντυπωσιάζονταν. Έφτασε να του ζητήσει και χάρη απ' το θείο του, το στρατηγό, για μετάθεσή του έστω στα Γιάννενα. «Αυτό δεν είναι τίποτα για το θείο μου. Θα του γράψω γρήγορα και θα γίνει. Θα γίνει σίγουρα, σου λέω!» Τα πάντα μπορούσε να υποσχεθεί ο Βαγγέλης για τη δύναμη του στρατηγού θείου του ώστε να επιτευχθεί προσέγγιση σχέσης, εμπιστοσύνης και γνωριμίας με τον χωροφύλακα.

Τις κουβέντες του διέκοπτε μόνο η «ανάγκη» του να πάει στο αποχωρητήριο που βρίσκονταν στην άκρη ρέματος με πολύ βάθος και πυκνή βλάστηση. Απόμερο απ' τα σπίτια για τις οσμές του και κακοφτιαγμένο, ξύλινη κατασκευή με σανίδια και πέταυρα αραιοκαρφωμένα. Τα κόπρανα από μια τρίγωνη τρύπα που υπήρχε στο κέντρο του πατώματος φτάνανε στην κοίτη του ρέματος κι αυτά τα σανίδια ξήλωνε προσεκτικά ο Βαγγέλης, να μεγαλώσει η τρύπα για να χωρέσει το σώμα του, να βγει έξω. Σκεπάρνι και τανάλια τα χέρια του, τα σπιβαρά του μπράτσα, που σε τέτοιο ζόρισμα για την ελευθερία του θα έσπαζε και σίδερα και αλυσίδες. Η καθυστέρησή του σε αποξηλώματα δεν του επέφερε καμία παρατήρηση κι αυτό το τσεκάρισε στους καλούς οιωνούς του. Θα είχε ίσως δικά του παθήματα και εμπειρίες ο χωροφύλακας από ευκοιλιότητες και έδειχνε να τον κατανοεί, να τον συμμερίζεται.

«Πάμε καλά», έλεγε από μέσα του ο Βαγγέλης

και εμψυχώνονταν κι άλλο. Υπομονετικός, κωμικός, όσο ποτέ άλλοτε, αισθανόταν να μτρέχει ο ήλιος με τη βιασύνη που ο ίδιος εθυμούσε. Σαν να είχαν σταματήσει ρολόγια κι χρονόμετρα με το ασήκωτο βάρος της αγνίας. Κι όλα τα τραβάει και διακινδυνεύει στην προστυχιά αισχρού ρουφιάνου που κατηγορήσε για κατοχή όπλου, χωρίς να έχ. Αν είχε, δεν θα είχε κανένα πρόβλημα να παραδώσει και να ησυχάσει, χωρίς να έχ. τούτη την περιπέτεια, τις συνέπειες και τον κινδύνους της ζωής του. Τόσοι άλλοι το είχαν κάνει για τα ενθύμια που φύλαγαν απ' το Ε.Λ.Α.Σ., αλλά αυτός δεν είχε, κι άδικα τπήραν στο λαιμό τους. Άλλωστε δεν ήταν κανένας ιδεολόγος, με άλλη προοπτική αξιοποίησής του. Ο πατριωτισμός για τη λευτεριά της πατρίδας τον οδήγησε στον Ε.Λ.Α.Σ., όπου συνάμα άκουσε κι έμαθε πολλά για την εκμύτλλευση του ανθρώπου από άνθρωπο και γ. τον Μαρξ, τον κομμουνισμό και τον καπιταλισμό, χωρίς να τον συγκινούν ιδιαίτερα και να τα ασπάζεται κι ας τα έβρισκε ωραία. Το θέμα τώρα ήταν να σώσει το τομάρι του, να μην το κρεμάσει στα τσιγκέλια του ο Κούρκουλα. Αυτό προέχει και επιτάσσεται. Τα άλλα κι αν έρθουν κι αν δεν έρθουν "δεν μου καίγεται καρφί", πια. Ας παλέψουν κι ας αγωνιστούν άλλοι που ίσως δεν προδοθούν. Την προδοσ. της ηγεσίας πλήρωνε τώρα ως απίστευτο κ. αναπάντεχο. Τον απέτρεψαν να ακολουθήσ. και τον Άρη, χωρίς να του εγγυηθούμε τίποτ. Χτυπάει το κεφάλι του, μα είναι αργά. Θυμάτ. το «στερνή μου γνώση να σε είχα πρώτα» κι υποφέρει διπλά. Ένα όπλο έχει μεγάλη αξ. και δύναμη. Σε κάνει παλληκάρι, ακόμη κι ότ. τρέμει η καρδιά και σου κόβονται τα ύπατα. Ν. είχε κάπου, έστω ένα κοντάκι σπασμένο, μ. κάννη σκουριασμένη να τους παρέδιδε, ίσ. όλα να αλλάζανε, να μεταβάλλονταν. Να γιν. ταν κάποιο θαύμα και να βρίσκονταν ένας απ. τους εθνικόφρονες του χωριού, να έλεγε μ. καλή κουβέντα, να μεσολαβούσε για την αθ. ότητά του, να τον βοηθούσε έστω σα χωριαν. και άνθρωπο, αλλά τίποτα. Τίποτα, απολύτ. Τίποτα για όπλο, από απομεινάρι κι εξάρτημ. του. Τίποτα κι από συγγενείς να ενδιαφερθ. να τρέξουν σε συμπαράσταση.

Αθήνα, Σεπτέμβριος 200

(η συνέχειά του κειμένου στο επόμενο τεύχος μας)

Έθιμα Χριστουγέννων και Πρωτοχρονιάς στη Δροσοπηγή

του Σταύρου Ζηκούλη

Από τη γιορτή του αγίου Φιλίππου (14 Νοεμβρίου) άρχιζε η νηστεία για τα Χριστούγεννα. Την τελευταία μέρα 14 Νοεμβρίου έτρωγαν τυρόπιπτες, κοτόπουλο και άλλα αρτύσιμα φαγητά, γιατί όλη την περίοδο της νηστείας δεν έτρωγαν καθόλου τυρί, γάλα και άλλα αρτύσιμα φαγητά. Κρατούσαν τη νηστεία όλες τις μέρες μέχρι τα Χριστούγεννα.

Τις μέρες της νηστείας έτρωγαν όσπρια, λάχανα ή πράσα μαγειρεμένα ή σε πίττα, λάχανο τουρσί (αρμιά), που πίνανε και το ζωμό (αρμόζμος). Με το λάχανο αρμιά έφτιαχναν και λαχανοντολμάδες (γιαπράκια), που αντί για ρύζι τα γέμιζαν με μπλιγούρι. Ήταν πολύ λιποδίατοι και πολλές φορές γευματίζαν με πράσο και «πιπερίτσα». Η πιπερίτσα ήταν μείγμα από αλάτι, κόκκινο πιπέρι και τριμμένο δύοσμο. Σ' αυτό βουτούσαν το πράσο και δάγκωναν την άκρη του. Ακόμη έτριβαν μπουκιές ξερό ψωμί που το μούλιαζαν με νερωμένο κρασί (κρασόψωμο) και το έτρωγαν.

Την 23η Δεκεμβρίου έψηναν κουλούρια στη «μπόντζα». Η μπόντζα ήταν ένα ταψί φτιαγμένο από πηλό και γιδόμαλλο, στο οποίο έψηναν κουλούρια και πίπτες χωρίς να χρειάζεται λάδι και έτσι έκαναν οικονομία, γιατί το λάδι το αγόραζαν και ήταν πολύτιμο. Στη φωτιά που έκαιγαν την μπόντζα και τη γάστρα έβαζαν ένα ξύλο από αγριοκερασιά, που το άφηναν να σιγοκαίει στην άκρη της φωτιάς όλο το 12ήμερο για να διώχνει τους καλικάντζαρους. Το έλεγαν «μουζντράβα».

Το πρωί την 24η Δεκεμβρίου τα παιδιά, αφού πήγαιναν στην εκκλησία και κοινωνούσαν (μεταλάβαιναν), μετά με ένα ταγάρι γύριζαν όλα τα σπίτια του χωριού τραγουδώντας: «Κόλιντα μέλιντα / τρεις χιλιάδες πρόβατα / στο μέγα το χωράφι. / Κι εμένα μπάμπω κ(ου)λούρα / μη σου κουτσουλίσω / θύρα παραθύρα». Οι νοικοκυρές έδιναν στα παιδιά από μια κουλούρα και το έλεγαν «κολέντισμα».

Το βράδι την ίδια μέρα έφτιαχναν λαγγίτες (τηγανίτες) στη γάστρα, χωρίς λάδι, γιατί ξημε-

ρώματα 25η θα κοινωνούσαν. Καθάριζαν την επιφάνεια της γάστρας και την έβαζαν πάνω σε αναμένα κάρβουνα (ζιάρα). Έφτιαχναν κουρκούτι από αλεύρι χωρίς αλάτι, το έριχναν πάνω στη πυρωμένη γάστρα και το άπλωναν με το αδράχτι να γίνει μια λεπτή στρώση και να ψηθεί. Αυτές τις τηγανίτες τις έλεγαν «σπάργανα του Χριστού». Σε μια κατσαρόλα με ζεστό νερό έριχναν τριμμένα καρύδια και σκόρδο και εκεί βουτούσαν τις ψημένες τηγανίτες. Αφού μούλιαζαν τις έβαζαν με πηρούνι σε ένα ταψί και τις έτρωγαν για να αντέξουν ως το πρωί που θα κοινωνούσαν. Στις 4 τα ξημερώματα χτυπούσε η καμπάνα και πήγαιναν στη εκκλησία. Εκεί μεταλάβαιναν και με το σχόλασμα γύριζαν σπίτι, όπου έτρωγαν μαγειρίτσα, συκωτάκια τηγανιτά, λουκάνικα και άλλα αρτύσιμα που είχε το σπίτι.

Όλη η πρώτη μέρα των Χριστουγέννων ήταν αφιερωμένη στο σπίτι και την οικογένεια. Τους Χρήστους τους γιόρταζαν την επόμενη μέρα, 26 Δεκεμβρίου. Γύριζαν παρέες από σπίτι σε σπίτι που είχε Χρήστο, έλεγαν ευχές, τους κερνούσαν μεζέδες και κρασί και, αν υπήρχαν μουσικά όργανα, χόρευαν κιόλας.

Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς οι νοικοκυρές άνοιγαν «πέτουρα» (φύλλα) για να φτιάξουν τη βασιλόπιττα. Οι άντρες έσφαζαν το γουρούνι, που πολλές οικογένειες εκτρέφανε από την Άνοιξη. Η καλή βασιλόπιττα συνήθως είχε γέμιση από τυρί και αυγά, αλλά συχνά γίνονταν και με λίπος χοιρινό και κομμάτια κρέας (τσιγαρίδες), οπότε την έλεγαν «γουρουνόπιττα». Ακόμα έκαναν λαγγίτες (τηγανίτες) με λάδι στο τηγάνι για να φάνε την παραμονή. Με το νερό που ξέπλεναν την κατσαρόλα με το ζυμάρι ράντιζαν τους τοίχους του σπιτιού για γούρι.

Επίσης πήγαιναν στο κατώγι και μέσα από το παχνί όπου έτρωγαν τα βόδια το άχυρο μάζευαν σπόρους σιταριού. Αυτούς τους σπόρους τους ονομάτιζαν με το όνομα κάθε μέλους της οικογένειας και τους έριχναν έναν-έναν στη ζεστή «βάτρα» (δάπεδο του τζακιού). Ο σπόρος από τη μεγάλη ζέστη έσκαγε (προυτσούσε) και εκτινάσσονταν σε διάφορες κατευθύνσεις. Αν πετάγονταν προς την Ανατολή θεωρούνταν καλό σημάδι, ενώ προς τη Δύση όχι καλό. Τους σπόρους τους μάζευαν και τους

έβαζαν σε «γκιούμι» (χάλκινη γανωμένη κανάτα) και το πρωί με αυτό πήγαιναν για νερό στη βρύση. Με το νερό αυτό έβρεχαν τα φύλλα της βασιλόπιπτας.

Το πρωί της Πρωτοχρονιάς πήγαιναν στην εκκλησία και όταν αυτή σχόλαγε και έβγαιναν στην πλατεία εύρισκαν εκεί τα καρναβάλια (τους μπαμπαλιούρδες) να χορεύουν.

Στις 5 Ιανουαρίου, παραμονή των Φώτων, νήστευαν πάλι για να πιούν το «μεγαίσμα» (αγιασμό). Τότε έφτιαχναν πάλι λαγγίτες στη γάστρα. Από το προζύμι αυτό πήγαιναν και έφτιαχναν από ένα σταυρό στο αμπάρι, στο σκαφίδι, στα βαρέλια, κλπ, για να έχουν καλή σοδειά τον επόμενο χρόνο.

Τα Θεοφάνεια πήγαιναν στην εκκλησία και στο τέλος της έπαιρναν σε «μαστραπά» (κανάτα) αγιασμό και έπινε όλη η οικογένεια. Με τον αγιασμό έβρεχαν ένα δεμάτι χειρόβολο (καλαμιά από βρίζα) και πήγαιναν στα αμπέλια και στα περιβόλια. Εκεί έδεναν με λίγο χειρόβολο όλα τα οπωρικά δένδρα και κάποια κλήματα, για να έχουν, με τον αγιασμό τους, πολλούς και καλούς καρπούς.

Ο παπάς του χωριού μετά την εκκλησία γύριζε όλα τα σπίτια του χωριού και με ένα κακκάβι, που μέσα είχε αγιασμό και ένα ματσάκι βασιλικό, ράντιζε και αγίαζε τα σπίτια και τους ανθρώπους.

Δροσοπηγή, Νοέμβριος 2007

[ΥΓ : Οι πληροφορίες δόθηκαν από την Αγγελική (Κούλη) Κουτρομπίνα (Λαντζιάρω), η οποία γεννήθηκε το 1919]

Ο Άϊ Τρύφωνας

του Θωμά Μουκούλη

Ο άγιος Τρύφωνας είναι ο αγαπημένος άγιος των γεωργών. Τον θεωρούν προστάτη της βλάστησης και της καλλιέργειας, ιδιαίτερα των κήπων και των αμπελιών, τα οποία κατά το μήνα αυτό ή και λίγο αργότερα σπέρνονται και κλαδεύονται.

Ανήμερα της γιορτής του αγίου Τρύφωνα (1η Φεβρουαρίου) παλιότερα οι νοικοκυρές φρόντιζαν να κόψουν συμβολικά τα μουστάκια των

αρουραίων, για να μη μπορούν να καταστρέψουν τα σπαρτά τους. Η παγανιστική αυτή πράξη γινόταν ως εξής:

Η νοικοκυρά του σπιτιού - μαζί με κάποιο άλλο μέλος της οικογένειας - κρατώντας στο ελεύθερο χέρι τρία στάχια με άγανα (είχε μεριμνήσει να κρατήσει από το προηγούμενο καλοκαίρι και στο άλλο ένα τσεκούρι ή σκεπάρνι, πηγαίνει στην εξώπορτα του σπιτιού, ακουμπάει τα στάχια επάνω στο κατώφλι και στην ερώτηση «τι κάνεις εκεί;» (μάνα, μανίτσα κτλ.), απαντά «κόβω τα μουστάκια του ποντικού», κάνοντας συγχρόνως και την αντίστοιχη κίνηση. Αυτή η επαναλαμβάνεται τρεις φορές. Με τον τρόπο αυτό πίστευαν πως με τη βοήθεια του αγίου Τρύφωνα έκοβαν πραγματικά τα μουστάκια τις ευαίσθητες αυτές κεραίες του ποντικού, έτσι, χωρίς μουστάκια, δε θα μπορέσει ο αρσενικός να ανοίξει τρύπες στο χώμα και να καταστρέψει τη σοδειά τους.

Προλήψεις: Την ημέρα αυτή οι γυναίκες «στρίβουν» νήμα - δηλαδή δε γνέθουν (στρίβουν) μαλλί - ούτε «στριφώνουν», δηλαδή μη λώνουν, ρούχα, γιατί φοβούνταν ότι κινδύνευαν να πάθουν και οι ίδιες «στρίφωμα». Ο φόβος τους προερχόταν από παρετυμολογία και παραφθορά του ονόματος του αγίου, δηλαδή Τρύφωνας = Στρίφωνας.

Το έθιμο αυτό το έχει συμπεριλάβει και η Εκκλησία στο τελετουργικό της και έχει καθιερώσει ειδικές ευχές και ξορκισμούς, οι οποίοι διαβάζονται στ' αμπέλια και στα χωράφια, στο όνομα του αγίου. Ο άγιος φέρεται να διώχνει τα βλαβερά ζώδια από τις καλλιέργειες (σκουλήκια, κάμπιες, σκαθάρια, ακρίδες, σαλιγκάρια, αρουραίους κτλ.) με τον ξορκισμό: Στο όνομα του αγίου Τρύφωνα «Ορκίζω υμάς μη αδικήσετε την άμπελον, μήτε τον κήπον των δέντρων τε και λαχάνων (του τάδε...), αλλά απέλθετε εις τα άγρια όρη, εις τα άκαρπα ξύλα, εις ά εχαρίσατο υμίν ο Θεός την καθημερινήν τροφήν»

Αθήνα, Μάιος 2006

"Μικρό ευχολόγιο, σελ.271. Δ.Σ.Μαρκάτος, Συμπληρωματικά Τελετουργικά Χειμώνα, Αθήνα 1985, σελ. 107-108".

Από τα έθιμα του μήνα Μάρτη

του Θωμά Μουκούλη

Σαν παραμύθι

Ο Μάρτης παίρνει την Άνοιξη από το χέρι και σιγά-σιγά τη φέρνει στη Δροσοπηγή (Κάντισκο) φουσκώνοντας τα δέντρα και γεμίζοντας τους κορμούς τους με χυμούς, λουλούδια και μυρωδιές. Γι' αυτό και λέμε: «από Μάρτη Καλοκαίρι κι από Αύγουστο Χειμώνας». Και όχι άδικα, αφού στις 21 του Μάρτη έχουμε την «εαρινή ισημερία», δηλαδή την αρχή της Άνοιξης.

Ώσπου να φτάσει αυτή η ώρα όμως, μας τρελαίνει με τα καμώματα και τα καπρίτσια του. «Πότε κλαίει και πότε γελάει» και όταν κακιώνει και κλαίει, μας φουσκώνει βροχές, κρύο και χιόνια, ενώ, όταν γελάει, αφήνει τον ήλιο να λάμψει και να ζεστάνει όλη τη γη.

Και γιατί τα κάνει όλα αυτά;

Οι παλιότεροι άνθρωποι, που δεν μπορούσαν να καταλάβουν γιατί ο καιρός το Μάρτη ήταν τόσο άστατος, είχαν πλάσει ένα σωρό μύθους, με τους οποίους προσπαθούσαν να εξηγήσουν τις απότομες αλλαγές. Οι πιο γνωστοί και χαριτωμένοι είναι οι παρακάτω:

Ο Μάρτης, λέει, έχει δυο γυναίκες, μια νέα κι όμορφη, που την παντρεύτηκε από αγάπη και μια γριά κι άσχημη, που του την έδωσαν με το ζόρι. Όποτε βγαίνει περίπατο με την πρώτη χαίρεται και γελάει και μαζί του χαίρεται και η φύση και ο ήλιος λάμπει. Αλλά όποτε είναι αναγκασμένος να βγει με την άλλη τότε θυμώνει, στενοχωριέται και κλαίει και μαζί του θυμώνει και ο καιρός και μας φορτώνει με δυνατούς ανέμους, βροχές, καταιγίδες, κρύα και απρόσμενα χιόνια.

Σε μια τέτοια περίπτωση αναφέρεται και το παραμύθι με τη μπάμπω και τα γιδάκια της.

«Μια μπάμπω είχε λίγα κατσικάκια και όλο το χειμώνα τα τάγιζε μέσα στο κατώι. Είχε σχεδόν βγει ο χειμώνας και οι ζαιρέδες της μπάμπως είχαν τελειώσει. Το Μάρτη, που ήταν καλός ο καιρός, τα έβγαζε και έξω, για να φάνε λίγη χλωρασιά. Τον φοβόταν, όμως, το Μάρτη και για να τον καλοπιιάσει του έταζε διάφορα. Όταν έφτασε η τελευταία μέρα του όμως, νόμισε πως τη γλύτωσε και είπε γελώντας περιφρονητικά "Πριτς Μάρτη μ', ξεχειμώνιασαν τα γιδάκια μ' και δεν σ' χρουστώ τίπουτα!".

Έξω φρενών ο Μάρτης, που μέχρι τότε είχε 28 μέρες, δανείστηκε 3 μέρες από το Φλεβάρη, που είχε τριάντα μία, έχωσε μέσα στο χιόνι όλη τη Φύση και έκανε τέτοιο τσουχτερό κρύο, που πάγωσε και η μπάμπω και τα κατσικάκια της. Τις μέρες αυτές δεν τις έδωσε όμως πίσω, γι' αυτό μέχρι σήμερα ο ίδιος έχει 31 και ο Φεβρουάριος έμεινε με 28».

Πρωτομαρτιά - πρωτομηνιά - πρωτοχρονιά.

Από τη ρωμαϊκή εποχή ακόμη και μέχρι τον 7ο αιώνα (Βυζάντιο) ο Μάρτης ήταν ο πρώτος μήνας του χρόνου. Μια κατεργαριά, όμως, που έκαμε σε βάρος των αδερφών του, των άλλων μηνών, στάθηκε αιτία να του πάρει την πρωτιά ο Γενάρης. Μας λέει, λοιπόν, η παράδοση:

«Οι δώδεκα μήνες ήταν κάποτε αδέρφια και ζούσαν μια χαρά αγαπημένοι μεταξύ τους. Ο Μάρτης μάλιστα ήταν ο πρώτος μήνας του χρόνου, ήταν πολύ πονηρός, αλλά είχε και μεγάλη δύναμη. Κάποτε αποφάσισαν να προμηθευτούν μούστο να το βάλουν σε ένα βαγένι, για να γίνει κρασί και να το πίνουν, όταν ήθελαν. Ο Μάρτης σηκώθηκε και είπε στους υπόλοιπους:

-Εγώ θα ρίξω πρώτα μούστο στο βαγένι και ύστερα ρίχνετε και σεις.

-Καλά, ρίξε εσύ, είπαν οι άλλοι, κι έτσι έγινε.

Όταν λοιπόν «ψήθηκε» το κρασί είπε πάλι ο Μάρτης:

-Εγώ έριξα πρώτος, γι' αυτό και θα πιω πρώτος.

-Εντάξει, του είπαν οι άλλοι.

Έτσι, λοιπόν, ο Μάρτης πήγε στο κατώι, τρύπησε το βαγένι στο κάτω μέρος και άρχισε και έπινε, ώσπου το ήπιε όλο και δεν άφησε ούτε στάλα. Κατόπιν ήρθε η σειρά του Απρίλη να πάει στο βαγένι να πιάσει κρασί. Πηγαίνει, το βρίσκει άδειο. Θυμώνει, το λέει στους άλλους. Τ' ακούνε εκείνοι, θυμώνουν και σκέφτονται τι να κάνουν. Τέλος μένουν σύμφωνοι μεταξύ τους να τον τιμωρήσει ο Γενάρης, που ήταν ο πιο γερός, για την κατεργαριά που τους έκανε. Τον πιάνει λοιπόν ο Γενάρης του τραβάει ένα βρωμόξυλο, που είπε αμάν, αλλά του πήρε και την πρωτιά, έγινε δηλαδή ο ίδιος ο πρώτος μήνας του χρόνου. Έτσι, λοιπόν, ο Μάρτης όταν θυμάται το κρασί που ήπιε γελάει και ο καιρός ξαστερώνει. Όταν θυμάται, όμως, το

ξύλο που έφαγε, κλαίει και ο καιρός γίνεται βροχερός και κρύος».

Η πρώτη Μαρτίου ήταν, λοιπόν, Πρωτοχρονιά και γι' αυτό γιορτάζονταν με πολλά έθιμα. Μερικά από αυτά έχουν διατηρηθεί μέχρι σήμερα σε πολλά μέρη της Ελλάδας, και στο χωριό μας. Θα αναφέρω τρία, που τηρούνται ακόμα και σήμερα στη Δροσοπηγή, και όχι μόνο. Αυτά είναι: Ο «μάρτης», η «κρανιά» και τα «κουδουνίσματα».

1. Ο «μάρτης».

Οι άνθρωποι πάντα πίστευαν ότι αυτό το μήνα ο ήλιος ήταν επικίνδυνος, ιδιαίτερα για τις γυναίκες και τα παιδιά. Όχι τόσο γιατί ήταν βλαπτικός για την υγεία, αλλά γιατί θα τους μαύριζε το πρόσωπο και θα το ασκήμαινε. (Η ομορφιά, βλέπετε, παλιότερα μετριόταν με την ασπράδα και την αφρατοσύνη, κι όχι με τη μαυρίλα της ηλιοθεραπείας και την στεγνωμάρα της δίαιτας!). Γι' αυτό και έπρεπε να πάρουν προφυλάξεις. Μία από αυτές ήταν και είναι και ο «μάρτης».

Το «μάρτη» τον ετοιμάζουν την τελευταία μέρα του Φλεβάρη και τον φορούσαν την πρώτη μέρα του Μάρτη το πρωί, πριν βγουν από το σπίτι. Παίρνουν δυο νήματα - ένα κόκκινο και ένα άσπρο - τα βάζουν μαζί, τα στρίβουν σε ένα και με αυτό κάνουν ένα βραχιολάκι, που το ονομάζουν «μάρτη». Το ασπροκόκκινο αυτό βραχιολάκι, δηλαδή το «μάρτη», το έδεναν συνήθως γύρω από τον καρπό του χεριού ή το φορούσαν σαν περιδέραιο στο λαιμό, αλλά και κάποιοι το φορούσαν και σα δαχτυλίδι, ή στο

χέρι ή στο μεγάλο δάχτυλο του ποδιού (για να μη σκοντάφτουν!).

Το έθιμο αυτό είναι ακόμη ζωντανό και το πρωί της πρώτης Μαρτίου βλέπουμε πολλοί κυρίως γυναίκες και παιδιά, να βγαίνουν από το σπίτι τους φορώντας «μάρτη».

Το βραχιόλι αυτό το φοράνε στη Δροσοπηγή εννέα ημέρες και τη δέκατη το βγάζουν και αφήνουν επάνω σε μια κρανιά, για να πάρουν τα χελιδόνια και να χτίσουν τη φωλιά τους.

Ο «μάρτης» είναι ένα παμπάλαιο έθιμο, το οποίο, όπως πιστεύουν οι ειδικοί, έχει τις ρίζες του στην αρχαία Ελλάδα, και μάλιστα στα «ελευσίνια μυστήρια». Οι μύστες των «ελευσίνιων μυστηρίων» έδεναν μια κλωστή, τη «κρόκη», στο δεξί τους χέρι και στο αριστερό τους πόδι. Έτσι, ίσως, εξηγείται και το γεγονός ότι το έθιμο δεν είναι μόνο ελληνικό, αφού συναντούμε σε όλες, σχεδόν, τις Βαλκανικές χώρες.

2. Η «κρανιά»

Εκτός από το «μάρτη», οι μητέρες στη Δροσοπηγή την πρώτη Μαρτίου έβαζαν στην τσέπη του παιδιού τους και ένα κομμάτι από κρανιά σε σχήμα σταυρού, για να είναι «γερό σαν τριαντάφυλλο κρανιά».

Έπειτα έκοβαν κλαδιά από μια κρανιά και έβαζαν στις τέσσερις γωνίες στο ανώφλι και στο κατώφλι της εξωτερικής πόρτας του σπιτιού. Πίστευαν ότι η κρανιά είχε «απωθητικές ιδιότητες στα μάγια. Πίστευαν, δηλαδή, ότι η πρώτη Μαρτίου ήταν η πιο κατάλληλη μέρα να δέσουν κάποιον ή κάποια με μάγια. Μάλιστα διηγούνται, και σήμερα ακόμα, ένα σχετικό περιστατικό, με συγκεκριμένο χωριανό μας, ο οποίος δημιούργησε ολόκληρο θέμα, όταν βγαίνοντας το πρωί από το σπίτι είδε στο κατώφλι του κάτι τρίχες.

Η κρανιά σαν δέντρο ήταν πολύ παινεμένο. Τόσο για την αντοχή του κορμού και των κλαδιών της, όσο και για τις βίτσες που έβγαζε τις οποίες χρησιμοποιούσε κατάλληλα ο δάσκαλός μας την εποχή που ήμασταν μαθητές. Γενικά η συμβολή του συμπαθητικού αυτού φυτού στη μόρφωση και στο σωφρονισμό μας υπήρξε καθοριστική.

Τέλος, οι ολοκόκκινοι καρποί της κρανιάς

πέρασαν και στη συνθηματική γλώσσα των μαστόρων μας, τα «κουδαρίτικα». «Κράνια» ονόμαζαν - και ονομάζουν ακόμα στο χωριό όσοι γνωρίζουν τη γλώσσα αυτή - τα χρήματα. «Καλορίζικο και καλοτάξιδο το αυτοκίνητό σου», μου ευχήθηκε προ καιρού κάποιος στο χωριό και πρόσθεσε: «Έτσι είναι άμα σε πονάει η μέση από... κράνια», δηλαδή, έτσι γίνεται, αν δεν έχεις ανάγκη από χρήματα!!!

3. Τα «κουδουνίσματα»

Ανήμερα του Ευαγγελισμού τα παιδιά του χωριού πρωί-πρωί μαζεύονταν στην αυλή του σχολείου, χωρίζονταν σε ομάδες και με όλα τα

είδη των κουδουνιών, κυπριών, τσοκανιών κτλ, ακόμα και με τενεκέδες, κατσαρόλες και κάθε τι που μπορεί να προκαλέσει εκκωφαντικό θόρυβο, γύριζαν τρέχοντας στους δρόμους του χωριού, στους κήπους στ' αλώνια, στους λάκκους, τα λιβάδια και κουδούνιζαν ή χτυπούσαν τους τενεκέδες και τις κατσαρόλες δαιμονισμένα, τραγουδώντας όλοι μαζί: «Φευγάτι φίδια και γκουστερίσις, έρχετ' ο αγγελισμός, να σας κόψει το κεφάλι, να σας ρίξει στο ποτάμι...».

Αθήνα, Μάης 2007

ΦΩΤΟΘΗΚΗ

Φωτογραφία του 1938: Νεαρές Ζιωγαρούλες, θυγατέρες και νιόπαντρες συννυφάδες, με την καλή τους αρματωσιά, καμαρώνουν μπροστά στο φακό. Από αριστερά προς τα δεξιά είναι: η Γιαννούλα Ζιώγα συζ. Βασιλείου (το γένος Σπέλλα Ιωάννη)/η τότε Όλγα Ζιώγα του Θωμά, και κατόπιν συζ. Σίμου Δημητρίου/η Ανδρομάχη Ζιώγα συζ. Γεωργίου (το γένος Μουκούλη Χρήστου) / η Κυράτσω Ζιώγα συζ. Δημητρίου (το γένος Τσιγκούλη ή Ρέβα Δημητρίου).

Φωτογραφία του 1922: Τα πρόσωπα στη φωτογραφία από αριστερά προς τα δεξιά είναι: Ο Αθανάσιος Χ. Μουκούλης (1896 - 1961), με "φράγκικη φορεσιά. Στη μέση, καθιστός, ο Μουκούλης Χρήστος του Ιωάννου (Τσιαμαλιάρης, 1874 - 1949), πατέρας του Θανάση, με χολέβια και πουκαμίσια και δεξιά η Αικατερίνη Αθαν. Μουκούλη το γένος Γ. Σπέλλα (1900 - 1981), με τη νιφιάτικη φορεσιά της.

Φωτογραφία του 1931: Από αριστερά Τσιγκούλης Βασίλειος (Σαμαράς), Ζηκούλη Ματούλα (συζ. Αλέξη), Ζηκούλης Αλέξιος (Μπαρμπαλέξης). Η καθιστή γιαγιά είναι η Τσιγκούλη Βαΐα συζ. Θεοδώρου, μητέρα του Βασίλη και της Ματούλας. Το μικρό κοριτσάκι είναι η Ευμορφία (Μόρφω) του Μπαρμπαλέξη.